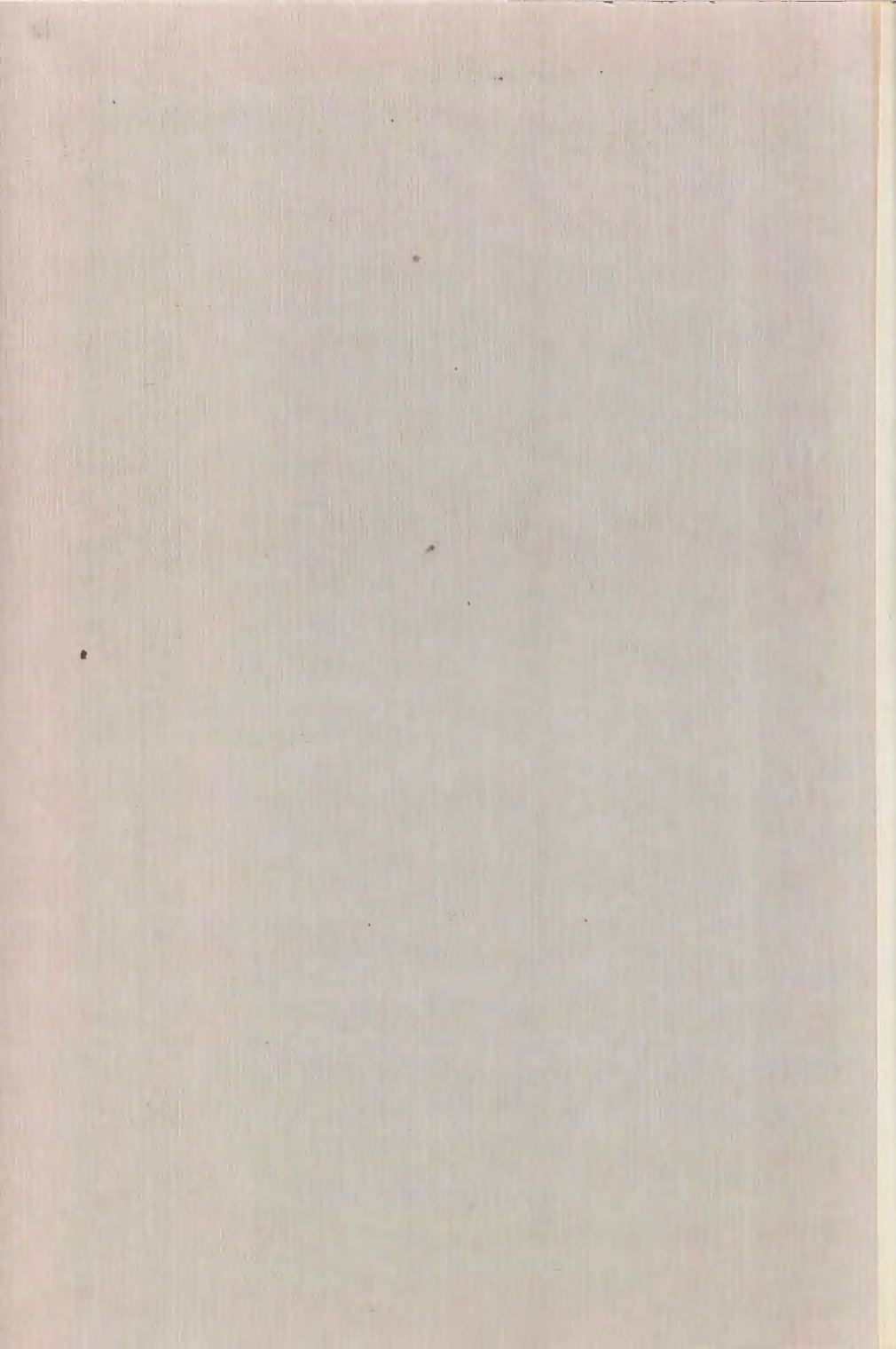

Släpp kopiorna fria

Betänkande av stämpelskatteutredningen

SOU
1988:33

Statens offentliga utredningar

1988:33

Finansdepartementet

Släpp kopiorna fria

Betänkande av stämpelskatteutredningen
Stockholm 1988

Beställningsadress:
Allmänna Förlaget
Kundtjänst
106 47 STOCKHOLM
Tel: .08/739 96 30
Informationsbokhandeln
Malmtorgsgatan 5

Beställare som är berättigade till remissexemplar eller friexemplar kan beställa sådana under adress:

Regeringskansliets förvaltningskontor
SOU-förrådet
103 33 STOCKHOLM

Tel: 08/763 23 20 Telefontid 8¹⁰ - 12⁰⁰ (externt och internt)
08/763 10 05 12⁰⁰ - 16⁰⁰ (endast internt)

Omslagsbild: Eva Lindström

REGERINGSKANSLIETS
OFFSETCENTRAL
Stockholm 1988

ISBN 91-38-10178-5
ISSN 0375-250X

Till statsrådet och chefen
för finansdepartementet

Enligt regeringens bemyndigande den 21 april 1977 tillkallade chefen för budgetdepartementet den 23 maj 1977 numera kammar-rättspresidenten Jan Francke att som särskild utredare se över reglerna om stämpelskatt och expeditionsavgift samt avgiften för förhandsbesked i taxeringsfrågor (B 1977:06).

Utredningen har betecknats stämpelskatteutredningen.

Stämpelskatteutredningen har tidigare avlämnat betänkandena Avgifter vid tingsrätt m.m. (Ds B 1980:7), Stämpelskatt (SOU 1983:8) och Avgifter för prövning av vissa ärenden hos statliga myndigheter (Ds Fi 1986:10 och 11). De två förstnämnda betänkandena har lagts till grund för lagstiftning (prop. 1981/82:31, SkU 15, rskr. 62, SFS 1982:36 och 465-467, prop. 1983/84:194, SkU 49, rskr. 362, SFS 1984:404-408 samt prop. 1986/87:26, JuU 13, rskr. 89, SFS 1987:452).

Avgifterna för förhandsbesked i taxeringsfrågor har varit föremål för särskild översyn - RSV Rapport 1983:5, Väntetiden hos rättsnämnden. Rapporten, över vilken utredningen har avgett remissyttrande, har lagts till grund för lagstiftning (prop. 1983/84:186, SkU 43, rskr. 358, SFS 1984:359). Genom

remissyttrandet anser sig utredningen ha fullgjort sitt uppdrag i denna del.

Utredningen får härmed överlämna sitt sista betänkande, Släpp kopiorna fria. I betänkandet behandlas avgifter för kopior, registerutdrag m.m. Vidare behandlas avgiftsfrihet för vissa subjekt, expeditions form och tillhandahållande, uppbörd och redovisning samt stämpelmärkenas roll i uppbördssystemet. Vid utarbetandet av de förslag betänkandet innehåller har hänsyn inte tagits till författningar som trätt i kraft efter den 1 april 1988.

Utredningsuppdraget är nu slutfört. Genomförs utredningens förslag innebär det att expeditionskungörelsen (1964:618) och stämpelförordningen (1964:619) kommer att upphävas.

I arbetet med betänkandet har såsom experter deltagit f.d. biträdande skattedirektören Eric Lundholm (förordnad den 23 maj 1977), revisionsdirektören Barbro Lindby-Ragsten (förordnad den 21 oktober 1980), byråchefen Anna-Stina Galvenius (förordnad den 23 februari 1983), hovrättsassessorn Lars Nordin (förordnad den 18 april 1983 och entledigad den 30 maj 1987), regeringsrättssekreteraren Peter Dinnetz (förordnad den 13 oktober 1986), byrådirektören Aimée Jillger (förordnad den 13 oktober 1986) och kammarrättsassessorn Marianne Svanberg (förordnad den 30 maj 1987).

Som sekreterare åt utredningen har tjänstgjort hovrättsassessorn Ann-Britt Jansson (förordnad den 2 september 1986).

Stockholm i juni 1988

Jan Francke

Ann-Britt Jansson

INNEHÅLL

	Sid
FÖRKORTNINGAR.....	7
SAMMANFATTNING.....	9
FÖRFATTNINGSFÖRSLAG.....	15
1. Förordning om avgifter vid statliga myndigheter för kopior, registerutdrag m.m.....	15
2. Förordning om ändring i förordningen (1987:452) om avgifter vid de allmänna domstolarna.....	18
3. Förordning om upphävande av stämpelförordningen (1964:619).....	18
4. Förordning om ändring i förordningen (1980:900) om statliga myndigheters serviceskyldighet.....	19
5. Förordning om ändring i protokollskungörelsen (1971:1066) för de allmänna domstolarna.....	22
6. Förordning om ändring i inskrivningsregisterkun- görelsen (1974:1061).....	23
7. Förordning om ändring i fartygsregisterförordningen (1975:927).....	25
8. Förordning om ändring i förordningen (1979:575) om protokollföring m.m. vid de allmänna förvaltnings- domstolarna.....	27
9. Förordning om ändring i kungörelsen (1964:680) med närmare föreskrifter om särskild förrättnings- man för upptagande av protest.....	28

1	INLEDNING.....	29
1.1	Utredningsuppdraget.....	29
1.2	Utredningsarbetet.....	30
2	BAKGRUND OCH GÄLLANDE BESTÄMMELSER.....	33
2.1	Bakgrund.....	33
2.2	Gällande bestämmelser.....	36
3	BRISTER I GÄLLANDE ORDNING.....	41
4	ÖVERVÄGANDEN OCH FÖRSLAG.....	45
4.1	Kopior.....	45
4.2	Registerutdrag.....	48
4.3	Principer för avgiftssättningen.....	48
4.4	Uppbörd, redovisning och disposition av medlen m.m.	50
4.5	Författningsteknisk utformning.....	53
4.6	Vissa särskilda frågor.....	58
4.7	Övriga frågor.....	62
5	EKONOMISKA KONSEKVENSER.....	65
6	SPECIALMOTIVERING TILL FÖRFATTNINGSFÖRSLAGEN.....	67
6.1	Inledning.....	67
6.2	Förslag till förordning om avgifter vid statliga myndigheter för kopior, registerutdrag m.m.....	67
Bilaga 1	Beräkning av kopiekostnader.....	77
Bilaga 2	Förteckning över registerutdrag m.m.....	79
Bilaga 3	Förteckning över författningar i vilka hänvisning sker till Exp.K.....	85

FÖRKORTNINGAR

ADB	automatisk databehandling
dir.	direktiv
DV	domstolsverket
Ds B	departementsserien, budgetdepartementet
Ds Fi	departementsserien, finansdepartementet
Exp.K.	expeditionskungörelsen (1964:618)
JuU	justitieutskottet
KK	kunglig kungörelse
LF	förordningen (1883:64) angående expeditiönslösen
prop.	proposition
RRV	riksrevisionsverket
rskr.	riksdagens skrivelse
RSV	riksskatteverket
SF	förordningen (1914:383) angående stämpelavgiften
SFS	Svensk författningssamling
Sku	skatteutskottet
SOU	statens offentliga utredningar
Stämpel F	stämpelförordningen (1964:619)
TF	tryckfrihetsförordningen
UD	utrikesdepartementet

SAMMANFATTNING

Stämpelskatteutredningen skall göra en allmän översyn av bl.a. reglerna om expeditionsavgift. Översynen skall enligt direktiven i första hand syfta till ett förenklat och mer lättöverskådligt system. Avgifterna skall liksom hittills bygga på självkostnadsprincipen. Utredningen skall vidare undersöka möjligheterna till en rationalisering av stämpelmedelsuppbörden.

Utredningen har i tidigare betänkanden (Ds B 1980:7 och Ds Fi 1986:10 och 11) föreslagit att bestämmelserna om de avgifter i den till expeditionskungörelsen (1964:618, Exp.K.) fogade avgiftslistan som avser dels tingsrätterna, dels expeditioner avseende tillstånd, godkännande, dispens m.m., meddelade av statliga förvaltningsmyndigheter skall brytas ut ur Exp.K. Beträffande tingsrättsavgifterna har utredningen föreslagit att dessa skall regleras i en särskild förordning, medan man för tillståndsärendena föreslagits ett system enligt vilket bestämmelser om avgifter förs in i de författningar i vilka tillståndsplikten är föreskriven. För gemensamma bestämmelser om förfarandet m.m. i fråga om tillståndsärenden har utredningen föreslagit en särskild förordning.

Med nu föreliggande betänkande avslutar utredningen sin översyn. Utredningens förslag innebär att såväl Exp.K. som stämpelförordningen (1964:619, Stämpel F) skall upphöra att gälla.

I betänkandet behandlas i huvudsak:

- avgifter för kopior m.m.,
- avgifter för registerutdrag m.m.,
- uppbörd, redovisning och disposition av medlen m.m.,
- författningsteknisk utformning,
- avgiftsfrihet för vissa subjekt, förordningens materiella omfattning och val av besvärsmyndighet,
- expeditions form och tillhandahållande.

I åtskilliga författningar finns hänvisningar till Exp.K. Utredningen har i bilaga 3 förtecknat dessa författningar.

Kopior m.m.

Utredningen konstaterar att nuvarande system med avgifter för enstaka kopior eller utskrifter från datamedier är både kostsamt och omständligt. Mot denna bakgrund föreslår utredningen att avgift för kopior samt utskrifter från datamedier skall tas ut först om en beställning omfattar minst 10 sidor. Den nya ordningen skall inte tillämpas om myndigheten har egna avgiftsbestämmelser. Utredningen föreslår vidare att avgift liksom hittills skall tas ut för avskrifter samt för kopior och utskrifter av ljudband.

Enligt tryckfrihetsförordningen (TF) skall en offentlig allmän handling tillhandahållas den som önskar ta del av den utan avgift. Enligt utredningens tolkning innebär självkostnadsprincipen att det endast är de kostnader som sammanhänger med tillhandahållandet och expedieringen av kopian etc. som skall täckas av avgiften.

Beträffande avskrifter samt utskrifter och kopior av ljudband anser utredningen att avgiften på samma sätt bör motsvara arbetskostnaden för att göra avskriften eller utskriften resp. överföringen samt kostnaden för bandet i förekommande fall.

Registerutdrag m.m.

Utredningen anser att hanteringen av registerutdrag är likartad hanteringen av tillståndsärenden. Full kostnadstäckning skall därför gälla. Avgifternas storlek föreslås grundade på en schablonmässig beräkning av kostnaden för utfärdandet och expedieringen.

Uppbörd, redovisning och disposition av medlen m.m.

Utredningen föreslår att systemet med stämpelmärken slopas. Uppbörd och redovisning av influtna avgifter får anpassas till de rutiner som används i övrig avgiftsbelagd verksamhet.

I stället för att som nu är fallet låta de avgifter som inflyter tillfalla staten anser utredningen att dessa bör tillfalla myndigheterna. Ett av skälen härför är att de aktuella intäkterna torde komma att bli förhållandevis små.

Utredningen föreslår inte några särskilda regler för bevakning och indrivning, utan anser att samma regler bör gälla som beträffande statens fordringar i allmänhet.

Författningsteknisk utformning

Utredningen föreslår att regleringen av avgifter för kopior m.m. vid såväl domstolar som statliga myndigheter i övrigt skall ske i en och samma förordning.

Vad gäller registerutdrag m.m. konstaterar utredningen att nuvarande system är både inkonsekvent och otympligt. Utredningen föreslår därför att bestämmelserna om avgifter förs in i de författningar i vilka resp. ärende regleras. I dessa författningar anges också tillämplig avgiftsklass. Avgiftsklassen representerar ett belopp som motsvarar kostnaden för handläggningstiden inom ett visst intervall. De belopp av-

giftsklasserna motsvarar föreslås tillsammans med gemensamma bestämmelser om förfarandet m.m. ingå i den nya förordningen om avgifter för kopior m.m.

Utredningen lämnar förslag till modeller för avgiftsbestämmelser i de materiella författningar som berörs men däremot inte förslag till antal avgiftsklasser, avgiftsklassernas belopp eller tillämplig avgiftsklass för resp. registerutdrag. Enligt utredningens uppfattning bör detta ske först sedan man tagit ställning till de föreslagna principerna. De därefter nödvändiga beräkningarna bör göras hos berörda myndigheter.

Avgiftsfrihet, förordningens materiella omfattning och val av besvärsmyndighet

Utredningen föreslår att nu gällande avgiftsfrihet för bl.a. kommunerna och landstingskommunerna avskaffas. Däremot bör avgiftsfriheten för staten behållas.

Förslaget är i princip tänkt att tillämpas endast i fråga om kopior på papper och ADB-utskrifter på papper. - Utredningen anser vidare att avgiften för vissa handlingar som för närvarande avgiftsbeläggs enligt avd. I i avgiftslistan skall slopas. Detsamma gäller en del registerutdrag m.m.

I stället för riksskatteverket (RSV) resp. domstolsverket (DV) föreslår utredningen att riksrevisionsverket (RRV) skall vara den myndighet som skall pröva överklaganden enligt förordningen.

Expeditions form och tillhandahållande

Utredningen konstaterar att bestämmelserna om expeditions form är föråldrade och att nya förvaltningslagens (1986:223) föreskrifter och rekommendationer i dessa avseenden räcker. Utredningen föreslår beträffande tillhandahållandet att inte

heller några bestämmelser om tidsfrister skall flyttas över till den nya förordningen, eftersom den reglering som finns i den nya förvaltningslagen bedöms tillräcklig. Exp.K.:s regler om tidsfrister för beslut m.m. föreslås överflyttade till bl.a. förordningen (1980:900) om statliga myndigheters serviceskyldighet.

1 Förslag tillFörordning om avgifter vid statliga myndigheter för kopior, registerutdrag m.m.

1 § Avgift skall tas ut enligt denna förordning för utlämnande efter särskild begäran hos statliga myndigheter av

- a. kopia och avskrift av handling,
- b. utskrift av information lagrad på datamedium,
- c. kopia eller utskrift av ljudbandsupptagning samt
- d. registerutdrag m.m. som avses i 6 §.

Avgift skall även tas ut i fall som avses i 4 §.

Är det särskilt föreskrivet om avgift för kopia, avskrift eller utskrift som avses i första stycket gäller i stället de bestämmelserna.

2 § Avgift för kopia och utskrift som avses i 1 § första stycket a och b skall tas ut först om en beställning omfattar minst 10 sidor.

Avgiften för en beställning av 10 sidor, med eller utan vidimation, är 30 kr. För varje sida därutöver är avgiften 2 kr.

Föreligger särskilda skäl får dock avgift tas ut även om beställningen understiger 10 sidor. I sådant fall tas avgift ut med 30 kr. för första sidan och 2 kr. för varje sida därutöver.

3 § Avgiften för avskrift, med eller utan vidimation, eller utskrift av ljudbandsupptagning är 30 kr. per sida.

För kopia av ljudband är avgiften 50 kr. per band.

4 § Skall enligt särskild föreskrift statlig myndighet på sökandens eller parts bekostnad framställa bestyrkta avskrifter eller kopior av handlingar som ingetts skall avgift tas ut per sida med 30 kr. för avskrift och 5 kr. för kopia.

5 § I fråga om beställning av kopia, avskrift eller av utskrift av ljudbandsupptagning bestäms avgiften efter det antal sidor som fordras för att utföra beställningen med den utrustning som myndigheten normalt använder för sådant ändamål.

Med sida i fråga om utskrift av information lagrad på datamedium avses en blankettsida, dvs. avståndet mellan två perforeringar i en datautskrift, oberoende av formatet.

6 § För registerutdrag m.m. för vilket avgift enligt särskild föreskrift skall tas ut efter viss avgiftsklass i denna förordning gäller följande belopp:

Avgiftsklass	Belopp
I	 kr.
II	 kr.
III	 kr.
etc.	

7 § Staten är fri från avgift. Misstänkta eller deras försvarare och målsägande är fria från avgift för ett exemplar av avskrift eller kopia av protokoll eller anteckning vid förundersökning eller annan utredning av polis- eller åklagarmyndighet i anledning av brott.

8 § Avgiften fastställs av myndigheten och skall betalas av beställaren. Har två eller flera gemensamt gjort en beställning är betalningsansvaret solidariskt.

9 § Avgiften tillfaller myndigheten.

10 § Anser någon att den avgift som påförts honom är oriktig, får han inom 30 dagar efter den dag då avgiften betalades påkalla särskilt skriftligt beslut hos myndigheten om avgiften.

11 § Beslut om avgift får överklagas hos riksrevisionsverket och skall ha kommit in till den myndighet som fastställt avgiften inom tre veckor från den dag då den som klagat har fått del av det beslut som avses i 10 §.

12 § Riksrevisionsverkets beslut får inte överklagas.

1. Denna förordning träder i kraft den - - - - - då expeditionskungörelsen (1964:618) skall upphöra att gälla.

2. Expeditionskungörelsens bestämmelser om besvär gäller dock fortfarande i fråga om avgifter som fastställts före ikraftträdandet.

2 Förslag tillFörordning om ändring i förordningen (1987:452) om avgifter
vid de allmänna domstolarna

Härigenom föreskrivs i fråga om förordningen (1987:452) om avgifter vid de allmänna domstolarna

dels att 3 § första stycket p. 1 och 2 samt 5 och 12 §§ skall upphöra att gälla,

dels att avsnittet Avgifter för kopior m.m. i bilagan avdelning 3 skall upphöra att gälla.

Denna förordning träder i kraft den - - - - -

Äldre föreskrifter gäller fortfarande i fråga om de avgifter för handlingar under rubriken "Avgifter för kopior m.m." i avgiftslistan som har fastställts före ikraftträdandet.

3 Förslag tillFörordning om upphävande av stämpelförordningen (1964:619)

Härigenom föreskrivs att stämpelförordningen (1964:619) skall upphöra att gälla.

Denna förordning träder i kraft den - - - - -

Den upphävda förordningen gäller dock fortfarande i fråga om stämpelmärken som tillhandahållits och stämpelbeläggning som har gjorts före ikraftträdandet.

4 Förslag tillFörordning om ändring i förordningen (1980:900) om statliga myndigheters serviceskyldighet

Härigenom föreskrivs i fråga om förordningen (1980:900) om statliga myndigheters serviceskyldighet

dels att 2 § skall ha nedan angivna lydelse,

dels att tre nya paragrafer, 5-7 §§, av nedan angivna lydelse skall införas.

Nuvarande lydelseFöreslagen lydelse2 §¹

I 15 kap. 4 § sekretesslagen (1980:100) föreskrivs att en myndighet på begäran av en enskild skall lämna uppgifter ur allmänna handlingar som förvaras hos myndigheten i den mån hinder inte möter på grund av bestämmelse om sekretess eller av hänsyn till arbetets behöriga gång. Vidare finns i 5 kap. 10-12 §§ sekretesslagen föreskrifter om myndigheternas skyldigheter när det gäller att ge allmänheten möjlighet att ta del av upptagningar för automatisk databehandling.

I 4 och 5 §§ förvaltningslagen (1986:223) finns föreskrifter om serviceskyldighet i myndigheternas förvaltningsverksamhet. I lämplig utsträckning skall domstolar också i sin övriga verksamhet lämna upplysningar till enskilda i frågor som rör den verksamheten.

Begär någon upplysningar om ett förhållande som enligt expeditionskungörelsen (1964:618) eller förordningen (1987:452) om avgifter vid de allmänna domstolarna skall

Begär någon upplysningar om ett förhållande som enligt förordningen (1987:452) om avgifter vid de allmänna domstolarna skall tas upp i avgiftsbelagt bevis eller som

¹ Senaste lydelse 1987:456.

Nuvarande lydelse

tas upp i avgiftsbelagt bevis skall myndigheten, om den lämnar upplysningarna skriftligen, göra detta genom ett sådant bevis.

Föreslagen lydelse

enligt föreskrift skall tas upp i avgiftsbelagt bevis, varvid förordningen (0000:00) om avgifter vid statliga myndigheter för kopior, registerutdrag m.m. skall tillämpas, skall myndigheten, om den lämnar upplysningarna skriftligen, göra detta genom ett sådant bevis.

5 §

Vid andra myndigheter än domstolar skall expeditioner, som innefattar beslut och som utfärdas för parten, hållas tillgängliga, när beslutet lämnas ut efter anslag, den dag som har bestämts genom anslaget, när beslutet avkunnas muntligen, inom en vecka från dagen för avkunnandet, när beslutet meddelas på annat sätt så snart som möjligt.

Kan en expedition till följd av särskilda omständigheter inte färdigställas inom den angivna tiden, skall den tillhandahållas så snart det kan ske. I sådant fall skall den för vilken expeditionen

Nuvarande lydelseFöreslagen lydelse

utfärdas om möjligt
underrättas om dagen då
expeditionen kommer att
tillhandahållas.

6 §

Har en part begärt en expedi-
tion, som utfärdas endast på
begäran, så sent att den inte
hinner utfärdas före utgången
av den i 5 § angivna tiden,
skall expeditionen tillhanda-
hållas inom samma tid räknat
från den dag då begäran gjor-
des.

En expedition som innehåller
ett föreläggande att fullgöra
något skall tillhandahållas
så tidigt att fullgörandet
inte hindras.

7 §

Handlingar som har getts in i
ett mål eller ärende får inte
återlämnas förrän målet eller
ärendet har avgjorts. Finns i
sådant fall inte en huvud-
skrift av handlingen hos
offentlig myndighet, får
återlämnandet förbindas med
villkor att en styrkt kopia
eller avskrift av handlingen
skall ges in. Återlämnandet

Nuvarande lydelseFöreslagen lydelse

skall ske mot kvitto eller på
annat bevisligt sätt.

Denna förordning träder i kraft den -----.

5 Förslag till

Förordning om ändring i protokollskungörelsen (1971:1066) för
de allmänna domstolarna

Härigenom föreskrivs i fråga om protokollskungörelsen (1971:1066) för de allmänna domstolarna att tre nya paragrafer, 30-32 §§, samt närmast före dessa en ny rubrik av nedan angivna lydelse skall införas.

Tillhandahållande m.m.

30 § I mål eller ärende skall en expedition tillhandahållas inom en vecka från den dag till vilken den handling som innefattas i expeditionen hänför sig. I fråga om expeditioner av domar och slutliga beslut i vissa fall finns särskilda bestämmelser.

Kan en expedition till följd av särskilda omständigheter inte färdigställas inom den angivna tiden, skall den tillhandahållas så snart det kan ske. I sådant fall skall den för vilken expeditionen utfärdas om möjligt underrättas om dagen för expeditionen.

31 § Har en part begärt en expedition, som utfärdas endast på begäran, så sent att den ej hinner utfärdas före utgången av den i 30 § angivna tiden, skall expeditionen tillhandahållas inom samma tid räknat från den dag då begäran gjordes.

En expedition som innehåller ett föreläggande att fullgöra något skall tillhandahållas så tidigt att fullgörandet inte hindras. Har föreläggandet meddelats eller har annat tillkännagivande gjorts vid förhandling, skall domstolen på begäran utan dröjsmål tillhandahålla den expedition som innefattar tillkännagivandet.

32 § En handling som har getts in i ett mål eller ärende får inte återlämnas förrän målet eller ärendet har avgjorts. Finns i sådant fall inte en huvudskrift av handlingen, får återlämnandet förbindas med villkor att en styrkt kopia eller avskrift av handlingen skall ges in. Har målet eller ärendet avgjorts, får handlingen inte återlämnas förrän avgörandet har vunnit laga kraft, om det inte medges av domstolen och styrkt kopia eller avskrift av handlingen ges in eller förut finns bland handlingarna. Återlämnandet skall ske mot kvitto eller på annat bevisligt sätt.

Denna förordning träder i kraft den - - - - -

6 Förslag till

Förordning om ändring i inskrivningsregisterkungörelsen (1974:1061)

Häriigenom föreskrivs i fråga om
inskrivningsregisterkungörelsen (1974:1061)

dels att nuvarande 40 § skall betecknas 43 §,

dels att tre nya paragrafer, 40-42 §§, av nedan angivna lydelse skall införas.

40 § En expedition som utfärdas för part, skall tillhandahållas inom två veckor från den inskrivningsdag då ärendet behandlades.

Annan expedition som utfärdas för part i ärende skall tillhandahållas inom en vecka från den dag till vilken den handling som innefattas i expeditionen hänför sig.

Kan en expedition till följd av särskilda omständigheter inte färdigställas inom den angivna tiden, skall den tillhandahållas så snart det kan ske. I sådant fall skall den för vilken expeditionen utfärdas om möjligt underrättas om dagen då expeditionen kommer att tillhandahållas.

41 § Har en part begärt en expedition, som utfärdas endast på begäran, så sent att den ej hinner utfärdas före utgången av den i 40 § angivna tiden, skall expeditionen tillhandahållas inom samma tid räknat från den dag då begäran gjordes.

En expedition som innehåller ett föreläggande att fullgöra något skall tillhandahållas så tidigt att fullgörandet inte hindras. Har föreläggandet meddelats eller har annat tillkännagivande gjorts vid förhandling, skall myndigheten på begäran utan dröjsmål tillhandahålla den expedition som innefattar tillkännagivandet.

42 § En handling som har getts in i ett ärende får inte återlämnas förrän ärendet har avgjorts. Finns i sådant fall inte en huvudskrift av handlingen hos myndigheten, får återlämnandet förbindas med villkor att en styrkt kopia eller avskrift av handlingen skall ges in. Har ärendet avgjorts får handlingen inte återlämnas förrän avgörandet har vunnit laga kraft, om det inte medges av myndigheten och styrkt kopia eller avskrift av handlingen ges in eller förut finns bland handlingarna. Återlämnandet skall ske mot kvitto eller på annat bevisligt sätt.

Denna förordning träder i kraft den - - - - -

7 Förslag till
Förordning om ändring i fartygsregisterförordningen
(1975:927)

Härigenom föreskrivs i fråga om fartygsregisterförordningen
 (1975:927)

dels att nuvarande 1-6 §§ i 7 kap. skall betecknas 4-9 §§,

dels att i 7 kap. skall införas tre nya paragrafer, 1-3 §§,
 samt närmast före dessa en ny rubrik av nedan angivna
 lydelse.

Tillhandahållande m.m.

1 § En expedition i registerärende eller båtregisterärende
 och utdrag ur skeppsregistret, skeppsbyggnadsregistret och
 båtregistret skall tillhandahållas ofördröjligen efter det
 att samtliga ärenden, som skall tas upp samma dag, blivit
 slutligt databehandlade eller införda på tillfälligt
 upprättat registerupplägg. Utan hinder av vad nu sagts skall
 på särskild begäran, om det finns skäl till det, expedition i
 registerärende tillhandahållas eller utdrag ur
 skeppsregistret eller skeppsbyggnadsregistret utfärdas samma
 kalenderdag som ärendet handlagts eller som begäran om
 utdraget framställts.

Annan expedition som utfärdas för part i ett ärende skall
 tillhandahållas inom en vecka från den dag till vilken den
 handling som innefattas i expeditionen hänför sig.

Kan en expedition till följd av särskilda omständigheter inte
 färdigställas inom den angivna tiden skall den
 tillhandahållas så snart det kan ske. I sådant fall skall den
 för vilken expeditionen utfärdas om möjligt underrättas om
 dagen då expeditionen kommer att tillhandahållas.

2 § Har en part begärt en expedition, som utfärdas endast på begäran, så sent att den ej hinner utfärdas före utgången av den i 1 § angivna tiden, skall expeditionen tillhandahållas inom samma tid räknat från den dag då begäran gjordes.

En expedition som innehåller ett föreläggande att fullgöra något skall tillhandahållas så tidigt att fullgörandet inte hindras. Har föreläggandet meddelats eller har annat tillkännagivande gjorts vid förhandling, skall myndigheten på begäran utan dröjsmål tillhandahålla den expedition som innefattar tillkännagivandet.

3 § En handling som har getts in i ett ärende får inte återlämnas förrän ärendet har avgjorts. Finns i sådant fall inte en huvudskrift av handlingen hos myndigheten, får återlämnandet förbindas med villkor att en styrkt kopia eller avskrift av handlingen skall ges in. Har ärendet avgjorts får handlingen inte återlämnas förrän avgörandet har vunnit laga kraft, om det inte medges av myndigheten och styrkt kopia eller avskrift av handlingen ges in eller förut finns bland handlingarna. Återlämnandet skall ske mot kvitto eller på annat bevisligt sätt.

Denna förordning träder i kraft den - - - - -

8 Förslag tillFörordning om ändring i förordningen (1979:575) om
protokollföreling m.m. vid de allmänna förvaltningsdomstolarna

Härigenom föreskrivs i fråga om förordningen (1979:575) om protokollföreling m.m. vid de allmänna förvaltningsdomstolarna att två nya paragrafer, 37-38 §§, av nedan angivna lydelse skall införas.

37 § En expedition, som innefattar beslut och som utfärdas för part, skall hållas tillgänglig när beslut utges efter anslag, den dag som bestämts genom anslaget, när beslut avkunnas muntligen, inom en vecka från dagen för avkunnandet, när beslut meddelas på annat sätt, så snart som möjligt.

Kan expedition som avses i första stycket till följd av särskilda omständigheter inte färdigställas inom den angivna tiden, skall den tillhandahållas så snart det kan ske. I sådant fall skall den för vilken expeditionen utfärdas om möjligt underrättas om dagen då expeditionen kommer att tillhandahållas.

38 § Har en part begärt en expedition, som utfärdas endast på begäran, så sent att den ej hinner utfärdas före utgången av den i 37 § angivna tiden, skall expeditionen tillhandahållas inom samma tid räknat från den dag då begäran gjordes.

Denna förordning träder i kraft den - - - - -

9 Förslag till

Förordning om ändring i kungörelsen (1964:680) med närmare föreskrifter om särskild förrättningsman för upptagande av protest

Härigenom föreskrivs i fråga om kungörelsen (1964:680) med närmare föreskrifter om särskild förrättningsman för upptagande av protest

dels att nuvarande 4-5 §§ skall betecknas 5-6 §§,

dels att en ny paragraf, 4 §, av nedan angivna lydelse skall införas.

4 § En expedition angående växel- eller checkprotest bör tillhandahållas dagen efter den då protesten skedde.

Kan expedition som avses i första stycket till följd av särskilda omständigheter inte färdigställas inom den angivna tiden, skall den tillhandahållas så snart det kan ske. I sådant fall skall den för vilken expeditionen utfärdas om möjligt underrättas om dagen då expeditionen kommer att tillhandahållas.

Denna förordning träder i kraft den - - - - -

1 INLEDNING

1.1 Utredningsuppdraget

Utredningens uppdrag enligt Dir. 1977:55 är att göra en allmän översyn av reglerna om stämpelskatt och expeditionsavgift samt avgifterna för förhandsbesked i taxeringsfrågor. I direktiven erinras inledningsvis om att nu gällande författningar i fråga om expeditionsavgift har varit i kraft sedan år 1965. Vidare anförs bl.a. följande.

Genom 1964 års reform av stämpelskatten och expeditionsavgiften moderniserades och förenklades bestämmelserna avsevärt. Förhållandena på dessa områden har emellertid sedan mitten av 1960-talet undergått stora förändringar. Trots partiella reformer - föranledda av exempelvis ny lagstiftning inom fastighets- och sjörätten samt utvecklingen på dataområdet - framstår regelsystemet i flera avseenden som otidsenligt. En översyn av regleringen på dessa områden framstår därför som motiverad. Jag föreslår att en särskild utredare tillkallas för ändamålet.

Översynen bör i första hand syfta till ett förenklat och mer lättöverskådligt system. Behovet av förenkling är särskilt påtagligt i fråga om expeditionsavgifterna. Utredaren bör undersöka möjligheterna till en genomgripande förändring av avgiftslistan, som i enlighet med vad som uttalades i prop. 1964:75 bör bygga på självkostnadsprincipen. Vid sidan om användande av grövre schabloner bör härvid övervägas om presentationer för vilka expeditionsavgift nu tas ut i stället kan beläggas med kostnadstäckande avgifter av det slag som numera tillämpas vid en rad statliga myndigheter. Vidare bör möjligheterna till rationalisering av stämpelmedelsuppbörden undersökas. Utredaren bör överväga om stämpelmärkena, som redan i huvudsak har avskaffats för domstolarnas skatte- och avgiftsredovisning, bör mönstras ut ur ett framtida system.

1.2 Utredningsarbetet

Utredningen började sitt arbete med en översyn av Exp.K.:s bestämmelser om avgifter vid domstol och lämnade sitt första betänkande Avgifter vid tingsrätt m.m. (Ds B 1980:7) i juni 1980. Det innehöll en lagteknisk översyn av Exp.K. i denna del och förslag lämnades om en särskild förordning om avgifter vid tingsrätt. Betänkandet har föranlett förslag i prop. 1981/82:31 och har i vissa delar lagts till grund för lagstiftning (SkU 1981/82:15, rskr. 62, SFS 1982:36 och 465-467). Utredningens förslag att reglera tingsrättsavgifterna i en särskild förordning har - tillsammans med domstolsverkets rapport nr 1985:2 Kungörelsekostnader och ansökningsavgifter m.m. i domstol samt de riktlinjer som gavs i prop. 1986/87:26 om avgifter vid de allmänna domstolarna - lagts till grund för bl.a. en särskild förordning om avgifter vid de allmänna domstolarna (JuU 1986/87:13, rskr. 89, SFS 1987:452).

Det andra betänkandet (SOU 1983:8), som lämnades i mars 1983, innehöll en översyn av reglerna om stämpelskatt. Betänkandet har föranlett förslag i prop. 1983/84:194, och har i sina huvuddrag lagts till grund för lagstiftning (SkU 1983/84:49, rskr. 362, SFS 1984:404-408).

Det tredje betänkandet (Ds Fi 1986:10 och 11) innehåller förslag till reglering i fråga om avgiftsuttag för de ärenden i avd. II Expeditioner vid annan myndighet än domstol i avgiftslistan som kunde inordnas under huvudgruppen tillstånd, godkännande, dispenser etc. av annan statlig myndighet än domstol. Dessa ärenden innefattar en viss form av materiell prövning och initieras av en ansökan. Betänkandet har ännu inte lett till lagstiftning.

I det nu föreliggande betänkandet, som är utredningens sista, behandlas avgiftssättningen för dels de ärenden som avd. I Allmänna expeditioner i avgiftslistan omfattar och dels de ärenden i avd. II i avgiftslistan som inte tidigare har be-

handlats, dvs. registerutdrag, bevis eller liknande som efter begäran utfärdas av statlig myndighet. Det utmärkande för dessa ärenden är att de inte kräver någon materiell prövning. Handläggningen är i stället inriktad på att framställa det begärda utdraget etc., dvs. expeditionen. Härutöver har utredningen övervägt vissa andra frågor såsom avgiftsfriheten för staten, kommunerna och landstingskommunerna, expeditionsform samt uppbörd och redovisning inklusive stämpelmärkenas roll i uppbördssystemet.

Utredningen har för att få underlag för sina överväganden inhämtat upplysningar från tillämpande myndigheter dels genom enkäter och dels genom underhandskontakter. Statskontoret har bistått utredningen med kostnadskalkyler.

Till utredningen har överlämnats följande skrivelser.

Angående

Lokala skattemyndigheten i Göteborg	Efterlyst ny avgiftsbeläggning av personbevis, utdrag ur emigrationsregistret och obefintlighetsregistret.
Lokala skattemyndigheten i Malmö ¹	Efterlyst ny avgiftsbeläggning av utdrag ur förmögenhetslängd.
Lokala skattemyndigheten i Vetlanda ¹	Efterlyst ny avgiftsbeläggning vid förtidsåterbetalning av skatt.
Advokat Jan Pokorny ¹	Slopande av expeditionsavgift för mantals- och taxeringsbevis i rättshjälpsärende.

¹ Av RSV överlämnade skrivelser.

Lokala skattemyndigheten
i Uddevalla

Kringgående av Exp.K.:s bestämmelser om avgift för utdrag ur fastighetstaxeringslängd genom att i stället begära kopia av under rättelse till fastighetsägare om åsatt taxeringsvärde.

Olov Viberg¹

Ifrågasättande av riktigheten att ta ut avgifter för bevis m.m. då kostnaden redan är betald "skattevägen".

Esbjörn Jansson

Stämpelmärkenas bevarande.

RSV²

Ifrågasatt ändring av 22 § Exp.K. (utsträckning av möjligheterna att ta ut expeditionersavgift efter det att expeditioner lämnats ut) för utdrag ur REX-registret.

Länsstyrelsen i
Stockholms län²

Slopande av avgift för enstaka kopior.

De frågor som tas upp i skrivelserna kommer inte att behandlas särskilt utan anses besvarade genom betänkandet.

Utredningen har sedan det senaste betänkandet avlämnats avgett remissyttrande över betänkandet Integritetsskyddet i informationssamhället 2 (SOU 1986:46).

Avgifter för bl.a. kopior, avskrifter etc. vid utlandsmyndigheterna regleras i förordningen (1987:15) om expeditionsavgifter vid utlandsmyndigheterna. Utredningen har ansett att det inte ligger inom dess uppdrag att göra en översyn av denna förordning. I enlighet med direktiven har översynen begränsats till Exp.K.

¹ Av RSV överlämnad skrivelse.

² Av finansdepartementet överlämnade skrivelser.

2.1 Bakgrund

Bestämmelser om expeditionslösen har sedan länge funnits i vårt land. Den första mer allmänna författningen om lösen, expeditionstaxan, utfärdades år 1821 och den sista (LF) den 7 december 1883 (nr 64). Jämsides har också funnits stämpelförordningar, den senaste (SF) utfärdad den 19 november 1914 (nr 383). Avgiftsplikten enligt dessa senare författningar var i princip generell, dvs. avgift togs ut för samtliga expeditioner.

Motivet för att ta ut lösenavgifter var att dessa skulle utgöra ersättning för de kostnader handläggningen av ärendet och utfärdandet av expeditionen orsakade det allmänna. I förarbetena till 1883 års förordning sägs att lösen för avskrifter m.m., vilka den enskilde ej är pliktig att lösa, måste betraktas som "gottgörelse för ett utom de egentliga tjänstegöromålen fallande bestyr med expeditionen". Den lön vederbörande tjänsteman erhöll ansågs inte till någon del vara ersättning för arbetet med denna typ av expeditioner. Ursprungligen och delvis långt fram i tiden tillföll lösen i allmänhet vederbörande tjänsteman och utgjorde en betydande del av hans tjänsteinkomst. Föreskrifter om stämpelavgifter till staten avsåg såväl enskilda handlingar som utgående expeditioner från statliga myndigheter. Enskilda handlingar kunde vara exempelvis köpebrev, aktiebrev, obligationer och bouppteckningar. I princip innebar stämpeln på enskilda handlingar en form av kapitalomsättningsskatt medan stämpeln på offentliga handlingar utgjorde en ersättning för statens kostnad i ärendet.

Exp.K.¹ tillkom efter den omarbetning i tekniskt hänseende som en år 1953 tillsatt utredning - stämpelutredningen - företog av de nu nämnda författningarna. Resultatet av detta utredningsarbete blev att bestämmelserna om stämpel på enskilda handlingar samlades i stämpelskattelagen och att bestämmelserna i SF och LF om expeditionslösen ersattes av Exp.K. I förhållande till äldre rätt ansågs Exp.K. främst innebära en förenkling och systematisering av avgiftsbestämmelserna. Antalet avgiftsbelagda expeditioner begränsades också kraftigt. I stället för generell avgiftsplikt föreslogs att avgift skulle tas ut endast för särskilt angivna expeditioner, vilka skulle framgå av en särskild avgiftslista. I enlighet med utredningens förslag (SOU 1961:37 Stämpel- och expeditionavgifter) infördes vidare avgift för kopior. Det är att observera att det var först i och med att detta förslag genomfördes år 1965 som avgiftssättningen av kopior blev reglerad. Tidigare tillämpades i praxis i regel de bestämmelser som gällde för avskrifter. En del myndigheter ansåg sig dock i brist på uttryckliga bestämmelser inte ha rätt att ta ut någon avgift. Avgifterna, som delvis varit oförändrade sedan 1920-talet, anpassades efter penningsvärdets förändringar.

Enligt SF och LF var kronan i princip fri från expeditionslösen. Motsvarande gäller i Exp.K. där dock begreppet kronan har ersatts med staten.

Enligt utredningen kunde de expeditioner för vilka avgiftsplikt borde gälla delas in i två huvudgrupper. Den ena utgjordes av ärenden om tillstånd, godkännande, dispens eller särskild rättighet och den andra av avskrifter, registerutdrag, vidimensioner o.d. Motivet för att behålla avgiften för den senare gruppen var liksom tidigare att avgifterna skulle utgöra bidrag till de kostnader dessa ärenden förorsakade det allmänna samt för att förhindra att allmänheten i onödan skulle begära expeditioner.

¹ De principiella riktlinjer som ligger till grund för Exp.K. framgår av prop. 1964:75 s. 306 ff och prop. 1974:171.

I fråga om avgiftsnivån för de nämnda expeditionerna föreslogs avgifter som så nära som möjligt anslöt till de faktiska framställningskostnaderna. Utredningens princip var att avgifterna inte fick överstiga statens självkostnader för utfärdande av expeditionen. Avgiftssättningen beträffande flertalet övriga expeditioner gjordes dock av praktiska skäl mera schablonartad. Departementschefen anslöt sig i dessa delar till stämpelutredningens förslag.

I sina allmänna överväganden fann departementschefen i fråga om avgiftspliktens omfattning att man hade att mot varandra väga å ena sidan serviceprincipen enligt vilken allmänheten har ett berättigat intresse av att avgiftsfritt erhålla expeditioner och å andra sidan den grundsatsen att den som utnyttjar en myndighets tjänster också skall bidra till att täcka de därigenom orsakade kostnaderna. Till förmån för serviceprincipen talade enligt departementschefen vissa praktiska skäl, vilka också framhölls av åtskilliga remissinstanser. Avgiftsbeläggningen av expeditioner kunde sålunda ofta medföra besvär och kostnader som inte uppvägdes av inflytande inkomster. Mot ett fullständigt slopande av avgiftsplikten talade dock såväl statsfinansiella skäl som behovet av prohibitiva avgifter. Departementschefen fann att han inte kunde tillstyrka ett slopande av avgiftsskyldigheten. Härvid påpekade han att utformningen av avgiftsbestämmelserna i framtiden skulle få bli avhängig av de erfarenheter som skulle framkomma vid tillämpningen av de förordade principerna.

I fråga om avskrifter, registerutdrag o.d., som utfärdas endast på begäran, angav departementschefen att det - även om vissa expeditionsavgifter långt ifrån täckte självkostnaderna när hänsyn togs till kostnaderna för uppbörd och redovisning - fanns skäl att behålla dessa för att förhindra obefogade beställningar.

I fråga om avgifternas storlek anförde departementschefen att "självkostnaden bör vara vägledande för fastställandet av

avgiftsbeloppen så till vida att avgifterna inte i något fall får överstiga statsverkets självkostnader för expeditionen. Beträffande avskrifter liksom registerutdrag borde avgiften motsvara hela självkostnaden".

Exp.K. har ändrats vid flera tillfällen sedan den trädde i kraft den 1 januari 1965. De ändringar som har gjorts har i de flesta fall gällt generella uppräknings- och avgiftsbelopp- en, senast år 1987. För avskrifter och kopior har avgifterna dock varit desamma sedan år 1968. Avgift för utskrift av upptagning för automatisk databehandling (ADB) infördes den 1 juli 1974. Dessa regler fick sin nuvarande utformning den 1 juli 1975. En nyhet som också infördes år 1975 var att Exp.K. inte skulle omfatta myndighet som i sin instruktion eller på annat sätt medgivits rätt att bedriva avgiftsbelagd verksamhet i fråga om expeditioner som utfärdas i denna verksamhet. Den 1 juli 1987 infördes avgift för kopior av ljudbandsupptagningar.

2.2 Gällande bestämmelser

Inledning

Föreskrifter om expeditionsavgifter vid statliga myndigheter finns i bl.a. Exp.K. För expeditioner som utfärdas av allmänna domstolar regleras avgifterna sedan den 1 juli 1987 i förordningen (1987:452) om avgifter vid de allmänna domstolarna. De regler som gäller allmänna expeditioner såsom kopior, avskrifter och utskrifter av upptagning för ADB m.fl. är i huvudsak desamma i dessa båda författningar. I avsnittet hänvisas i fortsättningen i huvudsak till Exp.K. Särskilda regler gäller dock för besvärsordningen vid de allmänna domstolarna.

Exp.K. innehåller dels föreskrifter om expeditionsavgifter och därmed sammanhängande frågor som lösningsskyldighet, uppbörd, redovisning och besvärsrätt m.m., dels regler för

expeditioners form och tillhandahållande. De expeditioner för vilka avgift skall tas ut samt avgiftsbeloppen framgår av en till kungörelsen fogad avgiftslista.

Närmare föreskrifter om uppbörd och redovisning samt bestämmelser om tillhandahållande av de stämpelmärken kring vilka redovisningssystemet i här aktuella delar är uppbyggt finns i Stämpel F.

Tillämpningsområdet (1 och 3 §§)¹

Exp.K. skall i princip tillämpas på expeditioner som utfärdas av statliga förvaltningsmyndigheter. Avgiftsbestämmelserna gäller inte för expeditioner som utfärdas av de affärsdrivande verken, riksdagens verk och de allmänna advokatbyråerna. Bestämmelserna gäller inte heller hos sådan myndighet som medgivits rätt att bedriva avgiftsbelagd verksamhet i fråga om expedition som utfärdas i denna verksamhet. Ytterligare begränsningar finns i särskilt angivna fall.

Avgifterna (5-7 §§)

Avgiften fastställs av den myndighet som utfärdar expeditionen. Avgift skall betalas för de expeditioner och med de belopp som framgår av avgiftslistan. Denna är uppdelad i två avdelningar. I avd. I regleras avgifter för allmänna expeditioner såsom avskrifter, utskrifter av upptagning för ADB och kopior av olika slag. Avgifterna här varierar mellan 2 kr. och 40 kr. För utskrifter överstigande 50 sidor fastställs avgift av utlämnande myndighet. Rörande avgiftsprinciperna i sistnämnda fall skall samråd ske med RRV. Avd. II innehåller avgiftstariffer för olika typer av expeditioner. Vid flertalet av dessa är det fråga om författningsreglerade ärenden som prövas av myndighet efter ansökan. Därutöver omfattar avd. II olika slag av registerutdrag, bevis och intyg m.m. Gemensamt för dessa är att de utfärdas på begäran och utan

¹ Paragrafhänvisningarna i rubrikerna avser genomgående Exp.K.

saklig prövning. Handläggningen är i stället inriktad på att framställa dessa handlingar. Avgiften för dessa senare expeditioner uppgår till lägst 15 kr. och högst 365 kr.

Betalningsansvar m.m. (8,11-12 §§)

Sökanden eller den som begärt en expedition är skyldig att lösa den. Utfärdas gemensam expedition för flera sökande är ansvaret solidariskt. Åtskilliga subjekt är dock befriade från avgift. Om inte annat är föreskrivet gäller detta bl.a. staten utom för exempelvis utskrift av upptagning för ADB samt kommunerna och landstingskommunerna. Även s.k. medellös person är befriad från avgift. Förutom bestämmelser om avgifter och därmed sammanhängande frågor innehåller Exp.K. föreskrifter om expeditions form. Enligt huvudregeln skall expedition vara tydlig och felfri och inte onödigt vidlyftig. Vidare finns föreskrifter om fästmarginal, radavstånd och anteckning om expeditionsavgift m.m.

Expedition som på begäran utfärdas för annan än part skall tillhandahållas inom två veckor om ej särskilda skäl föreligger.

Uppbörd och redovisning (22, 24-25 §§)

Avgiften skall betalas inom en månad efter det att expeditionen färdigställts. Myndighet kan dock kräva att avgiften betalas i förskott om det föreligger särskilda skäl. Expeditionen får i princip inte lämnas ut förrän betalning har skett.

Såväl Exp.K. som Stämpel F saknar föreskrifter om sättet för betalning. Enligt 3 § förordningen (1980:900) om statliga myndigheters serviceskyldighet bör avgiften för expeditioner tas ut genom postförskott. Mottagaren kan dock välja att lösa expeditionen kontant hos myndigheten.

Till bevis om att avgiften har betalats skall handlingen förses med stämpel. RSV får medge undantag från stämpelbeläggningen. Så har också skett för vissa expeditioner från såväl de allmänna domstolarna som de allmänna förvaltningsdomstolarna.

Stämpelbeläggning sker genom att stämpelmärke sätts på handlingen. Postverket tillhandahåller myndigheterna stämpelmärken mot betalning (3-4 §§ Stämpel F) och sätter in influtna stämpelmedel på RSV:s postgirokonto, varefter medlen redovisas till staten på särskild inkomsttitel för expeditionsavgifter (17-18 §§ Stämpel F). De medel som inflyter för betalda expeditioner stannar på myndigheten och ersätter kostnaderna för märken. Myndighet, som köpt märken kan genom att vända sig till RSV få ersättning för inköpta märken som blivit obrukbara.

Har avgiften inte betalats inom tre veckor efter det att expeditionen färdigstälts skall myndigheten skriftligen påminna om betalningsskyldigheten. Betalas avgiften inte trots detta skall myndigheten göra anmälan till länsstyrelsen. Till anmälan skall fogas den expedition för vilken avgift skall betalas. Länsstyrelsen förordnar sedan om indrivning i den ordning som enligt uppbördslagen (1953:272) gäller för indrivning av restförd skatt. Då det gäller sådana expeditioner som utfärdas endast på begäran får avgiften inte drivas in, om det inte visas att expeditionen har begärts. Indriven expeditionsavgift skall redovisas till den myndighet som har fastställt avgiften.

Besvär (26-28 §§)

Beslut om avgift enligt Exp.K. kan överklagas hos RSV. Besvärstiden är ett år från den dag då avgiften betalades. Det finns också möjlighet att hos RSV begära besked om huruvida avkrävd men inte betald avgift skall erläggas för viss expedition. Mot RSV:s beslut får talan inte föras.

Beslut om avgift enligt förordningen (1987:452) om avgifter vid de allmänna domstolarna får överklagas hos DV. Besvärstiden är densamma som hos RSV. DV:s beslut får inte heller överklagas. Någon motsvarighet till den möjlighet som finns att hos RSV ansöka om besked huruvida avkrävd men ej erlagd avgift skall betalas finns inte beträffande de allmänna domstolarna.

Mycket av den kritik som framförts mot Exp.K. gäller avgiftsskyldigheten enligt avd. I i avgiftslistan. Tillämpningen av bestämmelserna skiftar från myndighet till myndighet och även mellan tjänstemän vid samma myndighet. Det är t.ex. vanligt att enligt avd. I avgiftsbelagd expedition lämnas ut utan att avgift tas ut. Skälet är främst att avgiftsbeläggningen är betungande och upplevs som föga meningsfull. Detta gäller särskilt då kostnaden för att ta ut avgiften bedöms vara högre än avgiftsbeloppet. Så är fallet vid beställningar av enstaka kopior och framför allt då avgiften för dessa skall tas ut via postförskott.

Vissa oklarheter gäller också i fråga om tillämpningen. Vad som bl.a. vållat problem är vilka myndigheter resp. expeditioner som omfattas av bestämmelserna i avd. I. Det gäller främst frågan om hur undantagsbestämmelserna i 1 och 3 §§ skall tolkas. Det saknas exempelvis uttalanden om räckvidden av undantagen i 1 § tredje stycket för myndighet "som i sin instruktion eller på annat sätt medgivits rätt att bedriva avgiftsbelagd verksamhet inom sitt kompetensområde". Svårigheter kan bl.a. uppstå då sådan myndighet expedierar kopior.

Avgiftsfriheten för staten, kommuner och landstingskommuner har ifrågasatts från flera håll.

Kritik har också framförts mot systemet med stämpelmärken. Att använda stämpelmärken har ansetts otidsenligt, omständ-

ligt och arbetskrävande. Det finns vidare brister i kontrollhänseende.

Den tekniska utvecklingen när det gäller kopiering etc. har varit snabb under senare år. Det finns numera t.ex. möjlighet att via telefax överföra kopior från en plats till en annan. En modernisering av avgiftssystemet för kopior ter sig bl.a. mot bakgrund härav motiverad. Därtill kommer den nya förvaltningslagen (1986:223) som trädde i kraft den 1 januari 1987. Det som präglar den nya lagstiftningen är att myndigheterna skall förbättra sin service, motverka krångel och underlätta kontakten mellan medborgare och myndigheter.

En svårighet som den tekniska utvecklingen fört med sig gäller hur offentlighetsprincipen skall tillämpas i ADB-sammanhang. Enligt denna princip har man rätt att ta del av en upptagning för ADB på stället eller få en utskrift av den. Någon rätt att få en kopia av ADB-upptagningen finns inte. När det gäller ADB-upptagningar har hävdats att begreppet handling kan definieras som en sammanställning av sakligt sammanhängande uppgifter. Detta sätt att definiera handlingsbegreppet gör att gränsen mellan s.k. offentlighetsuttag och sådant utlämnande av uppgifter som kan betecknas som försäljning är flytande. Denna problematik hänger samman med att TF:s bestämmelser är utformade i första hand med tanke på traditionella pappersdokument och inte ADB-upptagningar. Beroende på vilken typ av uttag som det är fråga om kommer olika principer att gälla för avgiftssättningen. Ett särskilt problem i detta sammanhang är de s.k. massuttagen som sker med stöd av offentlighetsprincipen. Dessa uttag innebär i regel att en stor mängd uppgifter måste genomsökas för att en beställning skall kunna effektueras. Om myndigheterna inte kan utföra arbetet med "rutinbetonade åtgärder" kan fråga uppkomma om utlämnandet är att anse som försäljning.

Regeringen har gett data- och offentlighetskommittén i uppdrag att bl.a. klargöra handlingsbegreppet i ADB-sammanhang

samt att göra klart var gränsen bör gå mellan myndigheternas skyldighet att lämna ut uppgifter enligt offentlighetsprincipen och möjligheten att lämna ut uppgifter i övrigt. Då detta utredningsarbete ännu ej är avslutat har utredningen i sitt arbete att utgå från de grundbegrepp som gäller för närvarande enligt bestämmelserna i 2 kap. TF om vad som är en allmän handling.

4 ÖVERVÄGANDEN OCH FÖRSLAG

4.1 Kopior

Statliga myndigheters uttag av avgifter för kopior, avskrifter och utskrifter m.m. regleras bl.a. i Exp.K. och i förordningen (1987:452) om avgifter vid de allmänna domstolarna. Den senare trädde i kraft den 1 juli 1987.

Bestämmelserna i dessa båda författningar behandlar delvis detsamma, nämligen vad det kostar allmänheten att utnyttja sin grundlagsenliga rätt att få avskrift eller kopia av en offentlig allmän handling sådan denna bestäms enligt 2 kap. 3 § TF.¹

¹ 2 kap 3 § TF: Med handling förstås framställning i skrift eller bild samt upptagning som kan läsas, avlyssnas eller på annat sätt uppfattas endast med tekniskt hjälpmedel. Handling är allmän, om den förvaras hos myndighet och enligt 6 eller 7 § är att anse som inkommen till eller upprättad hos myndighet.

Upptagning som avses i första stycket anses förvarad hos myndighet, om upptagningen är tillgänglig för myndigheten för överföring i sådan form att den kan läsas, avlyssnas eller på annat sätt uppfattas. Detta gäller dock ej upptagning som ingår i personregister om myndigheten enligt lag eller förordning eller särskilt beslut, som grundar sig på lag, saknar befogenhet att göra överföringen. Med personregister förstås register, förteckning eller andra anteckningar som innehålla uppgift som avser enskild person och som kan hänföras till denne.

Som framgår av avsnitt 3 rör den kritik som framförts mot avd. I i avgiftslistan främst myndigheternas skyldighet att ta ut avgift för enstaka kopior och ADB-utskrifter. På många myndigheter lämnas enstaka kopior eller utskrifter ut avgiftsfritt på grund av de låga avgifterna och de betungande rutinerna vid expediering av avgiftsbelagda expeditioner.

Kostnaden för kopiering framgår av bilaga 1.

Utöver själva kopieringen tillkommer ett antal handläggningsåtgärder såsom stämpelbeläggning, postbefordran i förekommande fall m.m. Framställningskostnaden för ett stämpelmärke utgör enligt postens beräkningar 1 kr. 40 öre och kostnaden för ett tjänstekuvert ca 25 öre. Bokföringskostnaden i system S är i genomsnitt 4 kr. 80 öre per transaktion. Den genomsnittliga tidsåtgången för att effektuera en beställning av en kopia har uppskattats till 10-15 min.

Timkostnaden har i följande beräkning satts till 140 kr. Den sammanlagda kostnaden skulle med dessa antaganden uppgå till:

1 stämpelmärke	1.40
1 kuvert	0.25
porto + postförskottsavgift	12.20
bokföring	4.80
tidsåtgång 10 min.	<u>23.00</u>
	41.65

Kostnaden för att expediera en enstaka kopia eller ADB-utskrift överstiger således mer än tio gånger nuvarande avgift.

Av de enkätsvar utredningen förfogar över framgår att de allra flesta beställningar (ca 75 %) av här aktuellt slag understiger 10 kopia- eller utskriftssidor.

Utredningen har mot denna bakgrund funnit att det finns två ytterlighetsvägar att gå. Den ena är att föreslå att avgiften skall höjas så att den motsvarar den kostnad en beställning av en kopia föranleder. En sådan lösning skulle stå i överensstämmelse med utredningens direktiv om kostnadstäckande avgifter. Emellertid är utredningen övertygad om att en så hög avgift skulle verka direkt stötande för allmänheten. Den skulle vidare framställa offentlighetsprincipens grundtankar i en illusorisk dager. Den andra vägen är att föreslå att avgifter för kopior slopas. Detta kunde motiveras av den serviceanda som kommer till uttryck i den nya förvaltningslagen (1986:223). En dylik lösning skulle kunna leda till missbruk. Det är också rimligt att staten får betalt i vart fall i fråga om större beställningar.

För att uppfylla kravet om kostnadstäckning kunde man i och för sig överväga en bestämd minimiavgift vid varje beställning. Denna avgift skulle då bestämmas till ett belopp som motsvarar de normala och genomsnittliga kostnaderna för framställning och expediering av de beställda handlingarna samt för uppbörd. Mot en minimiavgift talar att avgiften för en enstaka kopia som framgår av ovanstående beräkning skulle bli mer än tio gånger högre än för närvarande. Det skulle inte heller innebära någon förenkling av avgiftssystemet.

En lösning som på ett rimligt sätt förenar ovan nämnda motstridiga intressen är enligt utredningens mening ett system där enstaka kopior lämnas ut utan avgift men där avgift tas ut för större beställningar. Av enkätsvaren framgår, som tidigare nämnts, att de flesta beställningar understiger 10 kopia- eller utskriftssidor.

Utredningen föreslår därför att avgift för kopior i framtiden skall tas ut först om en beställning omfattar minst 10 sidor. Förslaget strider i viss mån mot kravet på kostnadstäckning. Här måste emellertid beaktas att kostnaden för att sända en kopia mot postförskott till övervägande del sammanhänger med

formerna för själva betalningen och bevakningen av denna. Jämfört med nuläget innebär förslaget de facto en besparing eftersom statens kostnader härför bortfaller. Den del av kostnaden som återstår får anses relativt försumbar när fråga är om enstaka kopior.

Den nya ordningen skall i likhet med vad som gäller enligt Exp.K. tillämpas av myndigheter som saknar egna avgiftsbestämmelser. För att uppnå enhetlighet vid avgiftssättningen inom detta område ser emellertid utredningen det som önskvärt att också dessa myndigheter anpassar sina avgifter till den nu föreslagna ordningen.

4.2 Registerutdrag

Vad angår de registerutdrag m.m. som för närvarande avgiftsbeläggs enligt avd. II i avgiftslistan kan konstateras att utfärdandet av dessa handlingar inte är ett resultat av offentlighetsprincipen. Handläggningen liknar snarare ett ärende, men innebär inte någon saklig prövning. Det är i stället fråga om en redovisning av faktiska uppgifter ur ett register. Ett registerutdrag kännetecknas av att det har en officiell prägel och kan tillerkännas viss rättsverkan. Det är normalt försett med datum och ett intyg om riktigheten av de uppgifter utdraget innehåller.

Mot denna bakgrund anser utredningen att dessa handlingar i princip bör vara belagda med kostnadstäckande avgifter. I vissa fall, som behandlas nedan under rubriken "Övriga frågor", bör emellertid denna princip frångås.

4.3 Principer för avgiftssättningen

Enligt TF är huvudregeln den att allmän handling som får lämnas ut skall tillhandahållas den som önskar ta del därav utan avgift. Den som vill ta del av en allmän handling har i regel också rätt enligt TF att mot fastställd avgift få av-

skrift eller kopia av handlingen. Myndighet är dock inte skyldig att lämna ut upptagning för ADB i annan form än utskrift.

Självkostnadsprincipen som utredningen enligt sina direktiv har att utgå ifrån skall i detta sammanhang tolkas så, att endast de kostnader som sammanhänger med tillhandahållandet och expedieringen av kopian etc. skall täckas av avgiften.

Trots att självkostnaden uppgår till ca 40 kr. föreslår utredningen, av skäl som tidigare framförts, att upp till 10 sidor skall lämnas ut gratis. För en beställning om 10 sidor föreslås en avgift om 30 kr. och för varje sida därutöver 2 kr. Skälet till att avgiften sätts till detta belopp är - som framgår av det följande - bl.a. att kostnaden för stämpehanteringen bortfaller om systemet med stämpelmärken avskaffas. Ytterligare skäl är att utredningen föreslår att varje sida utöver 10 skall kosta 2 kr., vilket innebär ett visst överuttag.

Vad utredningen hittills talat om är kopior av allmänna handlingar på papper. Motsvarande bör också gälla i fråga om utskrifter från datamedium.

Vad gäller s.k. massuttag av uppgifter från datamedier torde det vara ovanligt att sådana sker utan att man samtidigt önskar någon form av bearbetning. En sådan bearbetning kan vara sammanställning av uppgifter utifrån vissa kriterier. Om myndigheten inte kan utföra denna med "rutinbetonade åtgärder" torde det enligt data- och offentlighetskommittén (SOU 1986:46) som regel vara fråga om försäljning och därmed också kräva ett särskilt författningsmässigt stöd. Avgiftsfrågan faller då inte under den föreslagna förordningens bestämmelser. I avvaktan på statsmakternas ställningstagande till data- och offentlighetskommitténs förslag föreslår utredningen därför inte någon särreglering för stora ADB-uttag.

Exp.K. reglerar också avgifter för avskrifter av handlingar samt utskrifter och kopior av ljudband. Utredningen anser att avgifterna för dessa bör täcka arbetskostnaden, kostnaden för bandet jämte expeditionskostnaden.

I fråga om registerutdrag m.m. anser utredningen i likhet med vad som närmare utvecklats i betänkandet Avgifter för prövning av vissa ärenden hos statliga myndigheter (Ds Fi 1986:10) att avgifterna bör bestämmas med ledning av schabloner som grundar sig på självkostnadsberäkningar. Utgångspunkten bör vara den tid som åtgår för att utfärda och expediera ett registerutdrag.

Utredningen har som underlag för en sådan schablonmässig beräkning utgått från att utdraget utfärdas av en handläggare med en lönekostnad, inklusive lönekostnadspålägg (39 %), av 196 000 kr. Årligen (löneläge per den 1 oktober 1987). Närvarotiden beräknas till 1 544 timmar eller 193 dagar. Av dessa antas effektiv handläggartid uppgå till 1 200 timmar eller 150 dagar. Den övriga närvarotiden antas användas för rådgivning, information, utbildning, administration etc. Den effektiva timkostnaden uppgår under dessa förutsättningar till 163 kr.

Härtill bör dock läggas kostnader för centraladministration, lokaler, sjukvård, telefon m.m. Dessa antas schablonmässigt uppgå till 40 % av de effektiva lönekostnaderna. Sammanlagt uppgår timkostnaden därmed till 230 kr. per handläggartimme.

Enligt utredningens uppfattning bör den sålunda framräknade timkostnadsschablonen bilda underlag för en saktaxa av den typ som föreslagits i betänkandet Avgifter för prövning av vissa ärenden hos statliga myndigheter (Ds Fi 1986:10).

4.4 Uppbörd, redovisning och disposition av medlen m.m.

De avgifter som inflyter enligt Exp.K. tillfaller staten och redovisas på särskild inkomsttitel. Motsvarande gäller

för avgifterna vid de allmänna domstolarna. För båda avgiftskategorierna sker i regel uppbörd och redovisning med stämpelmärken. Den handläggningsordning detta system föranleder är närmare beskriven i avsnitt 2.2. I fråga om kopior används emellertid inte stämpelmärken vid de allmänna domstolarna. Detsamma har numera beslutats att gälla också vid de allmänna förvaltningsdomstolarna m.fl.

Som utredningen tidigare redovisat (avsnitt 3) har systemet med stämpelmärken väckt kritik. Det upplevs som omständligt och föråldrat. Enligt direktiven skall möjligheterna till en rationalisering av stämpeluppbörden och ett avskaffande av stämpelmärkena undersökas.

I sitt tidigare betänkande Avgifter för prövning av vissa ärenden hos statliga myndigheter (Ds Fi 1986:10 s. 60 ff.) har utredningen konstaterat att det enligt utredningens uppfattning inte finns några skäl som talar för att behålla nuvarande uppbörds- och redovisningssystem. Utredningen har beträffande avgifterna för de ärenden som behandlas i nämnda betänkande föreslagit att uppbörd och redovisning anpassas till de rutiner som används i övrig avgiftsbelagd verksamhet. Motsvarande gäller enligt utredningens mening i princip även för redovisning och uppbörd av de avgifter för kopior, registerutdrag m.m. som detta betänkande omfattar.

Förutom att tjäna som bevis om att avgiften har betalats ger stämpelmärkena handlingen en officiell karaktär. Denna bieffekt kan i vissa fall vara av betydelse för beställaren, exempelvis om handlingen skall företes för myndighet i utlandet. I den mån behov föreligger av att särskilt understryka handlingens officiella prägel torde emellertid detta kunna ske på annat sätt. I förhållandet beställare och myndighet behöver systemet enligt utredningens uppfattning inte göras mer komplicerat än att på sedvanligt sätt kvitto på betalningen lämnas av posten eller myndigheten.

Det hittills anförda gäller enligt utredningens mening obetingat i den utsträckning avgifterna enligt förslaget kommer att tas ut av statliga förvaltningsmyndigheter. I fråga om flertalet domstolar är som tidigare framhållits systemet med stämpelmärken under avveckling. Utredningen har således inte kunnat finna några skäl som talar för att nuvarande system behålls eller att några från huvudförslaget avvikande upp-
börds- och redovisningsrutiner behöver utvecklas. Utredningen föreslår att systemet med stämpelmärken avskaffas i fråga om avgifter för handlingar av det slag betänkandet omfattar.

De sammanlagda avgiftsintäkterna enligt det föreslagna systemet kan förväntas bli förhållandevis små, vilket talar för att myndigheterna borde få behålla dessa intäkter. Att avgifterna tillfaller myndigheterna bör vidare bidra till att myndigheternas ansvar för avgiftssättningen ökar. Utredningen finner att anförda skäl samt det förhållandet att utvecklingen går mot att myndigheterna skall ges ett ökat ekonomiskt ansvar för sin verksamhet leder till att avgifterna bör tillfalla dessa.

Genomförs utredningens nu framlagda förslag angående stämpelmärkenas avskaffande samt motsvarande förslag i betänkandet Avgifter för prövning av vissa ärenden hos statliga myndigheter (Ds Fi 1986:10) skulle systemet med stämpelmärken i framtiden endast komma att tillämpas på ansökningsavgifter vid allmänna domstolar.

Nuvarande ordning därvidlag är i och för sig i överensstämmelse med det förslag utredningen lämnade i betänkandet Avgifter vid tingsrätt m.m. (Ds B 1980:7). Utredningen var emellertid redan då av den meningen att systemet med stämpelmärken borde avskaffas, men ansåg sig mot bakgrund av vad som hade erfarits från DV inte vid detta tillfälle kunna komma med ett förslag om en reform på detta område. Det förutskickades emellertid att utredningen skulle återkomma i

frågan (s. 198). Vid sina förnyade överväganden har utredningen funnit att avgiftssystemet hos de allmänna domstolarna i denna del överensstämmer med det system utredningen föreslog beträffande ärenden om tillstånd etc. (Ds Fi 1986:10). I båda fallen är det fråga om ansökningsavgifter. Användningen av stämpelmärken är även när det gäller ansökningsavgifter vid allmänna domstolar enligt utredningens uppfattning en överflödig och framför allt kostsam hantering. Utredningen föreslår därför att stämpelmärkessystemet slopas även i denna del. I likhet med vad som föreslagits i fråga om avgifterna för tillståndsärenden etc. hos statliga förvaltningsmyndigheter bör uppbörds- och redovisningsrutiner anpassas till de rutiner som resp. myndigheter tillämpar. Författningstekniskt leder förslaget bl.a. till att Stämpel F (1964:619) kan upphävas.

Som framgår av avsnitt 2.2 gäller enligt Exp.K. vissa bestämmelser om bevakning och indrivning. Med hänsyn till de låga belopp det här rör sig om anser utredningen att det är tillräckligt med sedvanliga regler för bevakning.

Utredningen anser vidare att bristande betalning inte omedelbart bör leda till indrivning. I stället bör vid bristande betalning samma regler gälla som beträffande statens fordringar i allmänhet.

Den föreslagna ordningen leder till att bestämmelserna enligt 64 § uppbördslagen (1953:272) om restavgift inte blir tillämpliga vid dröjsmål med betalningen. I stället kommer bestämmelserna i förordningen (1975:1318) om dröjsmålsränta på statliga fordringar att gälla.

4.5 Författningsteknisk utformning

Bakom Exp.K. låg tanken att såväl sökanden som de tillämpande myndigheterna skulle kunna med ledning av en enda författning avgöra, om ett ärende var avgiftsbelagt eller inte.

Under årens lopp har dock många myndigheter och verksamheter undantagits från tillämpningsområdet för Exp.K. Vidare har bestämmelser om avgift införts i ett stort antal specialförfattningar. Sedan den 1 juli 1987 gäller en särskild förordning för avgifter vid de allmänna domstolarna. I praktiken torde därför Exp.K. inte längre fylla den funktion som var tanken från början.

Utlämnande av kopior är dock något som, om än i olika utsträckning, förekommer hos samtliga myndigheter. En reglering av avgifter bör därför utformas så att den gäller över hela det statliga området. Utredningen anser därför att avgifter för kopior m.m. vid såväl allmänna domstolar som statliga myndigheter i övrigt skall regleras i en och samma förordning. Bestämmelserna om avgifter för kopior m.m. i förordningen (1987:452) om avgifter vid de allmänna domstolarna bör därför upphävas.

Beträffande regleringen av avgifter för registerutdrag m.m. har utredningen funnit att övervägande skäl talar för att ärendebeskrivningarna i avgiftslistan bör ersättas med bestämmelser om att avgift skall tas ut i de författningar där resp. ärende regleras. Skälen för denna lösning är samma som åberopades i betänkandet Avgifter för prövning av vissa ärenden hos statliga myndigheter (Ds Fi 1986:10). Utredningen anförde bl.a. följande¹.

Att bestämmelser om avgift placeras i den materiella författningen är numera vanligt förekommande och synes naturligt. Till fördelarna hör bl.a. att tillämpande myndighet inte behöver kontrollera i en särskild författning om avgift skall tas ut eller om ärendet är fritt från avgift. Framför allt blir sambandet mellan ärendet och avgiften mer påtagligt. Detta bör kunna bidra till att myndigheternas incitament till och ansvar för uppföljning av avgiften ökar. En sådan ordning medför också att avgiftsfrågan på ett mer direkt sätt kommer i blickpunkten vid genomförande av sådana ändringar i författningen som kan ha betydelse för avgiftsfrågan, såsom exempelvis slopad tillståndsplikt. Vad som talar emot en övergång till en ordning av nu nämnt slag är att ändringar måste genomföras i ca 100 författningar. Detta är emellertid

¹ Se Ds Fi 1986:10 s. 48 f.

ett arbete av engångskaraktär och utredningen anser att fördelarna på sikt överväger nackdelarna. Till ledning för detta arbete har utredningen utarbetat modellbestämmelser som presenteras i del 2 av betänkandet.

Gemensamma bestämmelser bör dock fortfarande gälla i fråga om avgiftsuttaget och därmed sammanhängande förfarandefrågor. Att föra in identiska bestämmelser i samtliga aktuella materiella författningar skulle vara opraktiskt och svårgenomförbart. Bestämmelser av sådant slag bör därför samlas i en särskild förfarandeförfattning.

Om nuvarande system med angivande av belopp för varje särskilt ärende behövs, skulle återkommande justeringar av avgifterna med hänsyn till den allmänna kostnadsutvecklingen behöva genomföras i samtliga aktuella författningar. Som närmare kommer att utvecklas senare i betänkandet anser sig utredningen ha kommit till rätta med denna olägenhet genom ett system där avgiftsbeloppen uttrycks i avgiftsklasser, vilkas belopp bestäms i den tidigare nämnda särskilda gemensamma förfarandeförfattningen.

I fråga om avgiftsbeloppens storlek anförde utredningen följande¹.

Det vore i och för sig tänkbart att de slutligt fastställda avgifterna anges till beloppen i de materiella författningarna på traditionellt sätt. Eftersom man brukar anpassa avgifterna efter den allmänna kostnadsutvecklingen skulle en sådan ordning föra med sig behov av återkommande justeringar i de materiella författningarna. Behovet av sådana justeringar accentueras givetvis i ett system med kostnadsrelaterade avgifter. Eftersom det är fråga om hundratalet författningar skulle ett sådant system bli svårt och kostsamt att följa upp.

Ett sätt att komma till rätta med detta problem är att uttrycka avgiftsbeloppen i avgiftsklasser. Exempelvis kan avgiften motsvarande en halvtimmes handläggning hänföras till avgiftsklass I, en timmes handläggning till II etc. I de materiella författningarna kan då anges vilken avgiftsklass som skall tillämpas på respektive ärendeslag medan avgiftsklassernas belopp bestäms i den särskilda gemensamma förfarandeförfattningen. Regeringen bör vara taxefastställare, dvs. fastställa dels avgiftsklassernas belopp, dels vilka avgiftsklasser som skall gälla för respektive ärende.

¹ Se Ds Fi 1986:10 s. 56 f.

Med denna ordning är det enkelt att genomföra justeringar av ovan nämnt slag. Dessa justeringar får automatiskt genomslag för de enskilda avgiftsuttagen eftersom avgiftens storlek bestäms av den avgiftsklass som är föreskriven. Det är i princip endast vid en ändring i handläggartidens längd för ett visst ärende som man behöver justera avgiftsbestämmelsen i den materiella författningen. Detta sker då genom att tillämplig avgiftsklass ändras.

Detta system medför visserligen att avgifterna schabloniseras ytterligare ett steg i den meningen att avgiftsklasserna kommer att representera vissa fasta intervaller i fråga om handläggartid. Enligt exemplet ovan skulle avgiftsklass I gälla för ärenden med upp till en halvtimmes handläggning. Intervallet för avgiftsklass II skulle sträcka sig från en halvtimme till en timme osv. Effekter av detta slag är dock oundvikliga i ett saktaxsystem om regleringen skall bli hanterbar.

Utredningen anser att dessa argument gäller också här. Antalet berörda författningar är jämförelsevis få. Utredningen anser därför att den nya förordning som föreslås beträffande avgifter hos statliga myndigheter för kopior m.m. också skall innehålla bestämmelser om avgiftsklasser och gemensamma bestämmelser om förfarandet i fråga om avgiftsuttag för registerutdrag o.d.

Efter mönster från betänkandet Avgifter för prövning av vissa ärenden hos statliga myndigheter (Ds Fi 1986:10) föreslår utredningen vidare att det i de materiella författningarna anges till vilken avgiftsklass ett visst utdrag hör.

Den av utredningen anvisade modellen för avgiftssättning av registerutdrag m.m. innebär att förslaget inte är färdigt för genomförande. Här liksom då det gällde avgifter för prövning av vissa ärenden hos statliga myndigheter anser utredningen att regeringen bör uppdra åt berörda myndigheter att beräkna den genomsnittliga handläggartiden för aktuella utdrag m.m. Dessa beräkningar får regeringen sedan lägga till grund för antal avgiftsklasser, avgiftsklassernas belopp och vilken avgiftsklass som bör gälla för resp. utdrag.

Utredningen har därför inte konkretiserat sitt förslag i denna del längre än till att utforma modellbestämmelser varken i fråga om avgiftsklassernas belopp (den gemensamma förordningen) eller för reglering av avgiftsuttag i de materiella författningar som berörs.

För de handlingar som även fortsättningsvis bör vara belagda med avgifter föreslår utredningen att någon av följande modeller för avgiftsbestämmelse införs i de materiella författningarna.

För utlämnande efter särskild begäran av registerutdrag/bevis e.d. som avses i X § tas avgift ut.

I fråga om avgiftens storlek m.m. gäller bestämmelserna i 6-12 §§ förordningen (0000:00) om avgifter vid statliga myndigheter för kopior, registerutdrag m.m. varvid avgiftsklass --- tillämpas.

eller

För utlämnande efter särskild begäran av registerutdrag/bevis e.d. enligt lagen om --- tas avgift ut i de fall som framgår av andra stycket.

I fråga om avgiftens storlek m.m. gäller bestämmelserna i 6-12 §§ förordningen (0000:00) om avgifter vid statliga myndigheter för kopior, registerutdrag m.m. varvid följande avgiftsklasser tillämpas.

Ärendeslag	Avgiftsklass
X §	I
Y §	II
Z §	III

Utredningen har gått igenom de registerutdrag m.m. som för närvarande är avgiftsbelagda i avd. II och undersökt till vilka materiella författningar de kan hänföras. Vid denna genomgång har framkommit att ett antal handlingar inte längre förekommer. Även andra skäl talar i vissa fall för ett slopande av avgiftsbeläggningen (se under "Övriga frågor").

Förteckning över aktuella registerutdrag m.m. jämte de materiella författningar som enligt utredningens mening berörs framgår av bilaga 2.

4.6 Vissa särskilda frågor

Avgiftsfrihet

Avgiftsfriheten för staten, kommuner och landstingskommuner har ifrågasatts. Bestämmelserna härom har också vållat vissa tolkningsproblem.

Som utredningen konstaterade i betänkandet Avgifter vid tingsrätt m.m. (Ds B 1980:7) är avgiftsfrihet för staten, kommuner och landstingskommuner ovanlig i statlig avgiftsbelagd verksamhet. Utredningen anförde bl.a. följande¹.

För de flesta avgiftsbelagda verksamheter har statsmakterna fastställt ett ekonomiskt mål. Ofta är det ekonomiska målet full kostnadstäckning, vilket innebär att självkostnaden för verksamheten skall täckas av avgiftsintäkter. Bestämmelser om avgiftsfrihet för vissa grupper skulle försvåra avgiftskalkyleringen och uppföljningen av det ekonomiska resultatet.

Ett annat skäl är önskemålet om konkurrensneutralitet. Kunder inom den offentliga sektorn skall inte gynnas framför kunder utanför denna. Detta gäller speciellt då det finns konkurrenter till myndigheten som producerar samma vara eller tjänst samt då avnämarna konkurrerar på samma marknad.

Ett ytterligare skäl är att, sedan den tidpunkt då Exp.K. trädde i kraft, nya tankegångar om kostnadsmedvetenhet har aktualiserats. Dessa innebär att samtliga kostnader, som en myndighets verksamhet orsakar statsverket, skall bäras av denna myndighet. En av fördelarna härmed är att myndigheterna får lättare att göra rättvisande kostnadsjämförelser mellan olika kostnadsalternativ. Som ett direkt resultat av dessa tankegångar belastas myndigheterna med lönekostnadspålägg och lokalkostnader fr.o.m. budgetåret 1969/70.

¹ Se Ds B 1980:7 s. 161.

Utredningen föreslog i detta betänkande att avgiftsfriheten för staten, kommuner och landstingskommuner skulle avskaffas utom såvitt avsåg beställningar av kopior m.m. Av praktiska skäl behöll man avgiftsfriheten för sådana beställningar.

Förslaget om slopad avgiftsfrihet har antagits och bl.a. införts i förordningen (1987:452) om avgifter vid de allmänna domstolarna medan avgiftsfrihet för kopior m.m. bibehållits.

Även i betänkandet Avgifter för prövning av vissa ärenden hos statliga myndigheter (Ds Fi 1986:10) föreslog utredningen att bestämmelserna om avgiftsfrihet skulle avskaffas. Någon anledning att här införa avgiftsfrihet för offentligrättsliga subjekt fanns inte eftersom sådana ytterst sällan stod som sökande.

Enligt utredningens mening är de skäl som åberopats för att slopa avgiftsfrihet i och för sig giltiga även i fråga om kopior etc. Flödet av dessa mellan statliga myndigheter är dock stort och dessutom nödvändigt för att dessa skall kunna fylla sin funktion. En avgiftsskyldighet anser utredningen skulle verka hindrande och dessutom medföra onödig byråkrati. Det förhållandet att i princip generell avgiftsfrihet kommer att råda vid beställning av ett fåtal kopior etc. kan inte anses tillfyllest. Utredningen föreslår därför att den nu gällande avgiftsfriheten för i vart fall staten behålls medan den avskaffas för kommuner och landstingskommuner.

Förutom för staten, kommuner och landstingskommuner föreligger enligt Exp.K. generell avgiftsfrihet även för åtskilliga andra subjekt (8 §). Vidare gäller sådan avgiftsfrihet i vissa mål eller ärenden (9 §).

Avgiftsfriheten enligt dessa bestämmelser har inte till huvudsakligt syfte att undanta dessa grupper från avgift för kopior.

Utredningen anser särskilt mot bakgrund av att enstaka kopior skall lämnas ut utan avgift att avgiftsfriheten i dessa fall inte bör föras över till det föreslagna systemet, dock med undantag för den avgiftsfrihet för den misstänkte eller hans försvarare som följer av 23 kap. 21 § sista stycket rättegångsbalken. Rättssäkerhetsskäl talar för att avgiftsfriheten i detta fall behålls.

Vissa typer av handlingar m.m.

Den tekniska utvecklingen när det gäller kopiering etc. har varit snabb under senare år. En fråga som i detta sammanhang blivit aktuell är om en ny förordning skall omfatta även avgifter för kopia i form av mikrofiche, diskett etc.

Utredningen har vid sina överväganden härom kommit fram till att detta skulle innebära en mer genomgripande reform än vad direktiven får anses avse. Därtill kommer att kopior i dessa former relativt sällan torde efterfrågas. Avgiftssättningen får i förekommande fall lösas i särskild ordning.

I avd. I i avgiftslistan finns bestämmelser om avgift för avskrift när originalet utgörs av handskrift som tillkommit före år 1810. Antalet sådana beställningar torde numera vara få. Utredningen föreslår därför att bestämmelserna inte skall föras över till den nya ordningen.

Avd. I i avgiftslistan innehåller förutom avgifter för kopior, avskrifter och utskrifter även avgifter för vidimation, duplett och diariebevis.

Vidimation som enskilt ärende torde endast uppkomma i det fallet att någon har med sig en kopia och begär att den myndighet som har originalet skall vidimera kopian. I de allra flesta fall borde den mest praktiska vägen för myndigheten att effektuera en sådan beställning vara att ta en fotokopia av originalet, vidimera denna och tillämpa den föreslagna

förordningen för avgiftssättningen. Utredningen förutsätter att kopior som lämnas ut är vidimerade. Utredningen har dessutom svårt att se att vidimation som särskilt ärendeslag i någon nämnvärd utsträckning kommer att finnas kvar i ett system där man kan få en vidimerad kopia utlämnad gratis. Sett mot denna bakgrund anser utredningen att vidimation inte skall avgiftsbeläggas särskilt.

I fråga om dupletter är det svårt att utan en mer ingående kartläggning överblicka i vilken utsträckning sådana förekommer som är avgiftsbelagda enligt avd. I. Enligt vad utredningen erfarit förekommer dock att dupletter utfärdas i icke ringa utsträckning i fråga om i vart fall vapenlicenser som för närvarande är avgiftsbelagda enligt avd. II. Avgiftsbeläggningen av dessa ärenden kommer dock om utredningens förslag enligt Ds Fi 1986:10 genomförs att regleras i särskild författning. Enligt utredningens uppfattning bör de föreslagna författningarna kompletteras med bestämmelser om avgift för dupletter där så anses erforderligt.

Det förhållandet att diariebevis avgiftsbeläggs är inkonsekvent med hänsyn till nya förvaltningslagen (1986:223). I lagens anda ligger att en myndighet självmant skall bekräfta när ett ärende kommit in. Diariebevis torde därför inte komma att utfärdas på begäran av enskilda. Avgiftsbeläggningen av dessa föreslås slopad.

Kopia av karta eller ritning är för närvarande undantagen från avgift. Enligt 2 kap. 13 § TF är myndighet inte skyldig att framställa kopia av bl.a. nämnda handlingar om svårigheter möter och handlingen kan tillhandahållas på stället. Om kopia av handlingen emellertid framställs får enligt utredningens mening avgift i princip tas ut i likhet med vad som gäller för övriga kopior.

Besvärsmyndighet

Besvärsmyndighet i fråga om avgifter enligt Exp.K. är RSV. Denna ordning har varit naturlig mot bakgrund av bl.a. RSV:s funktion som central myndighet för stämpelväsendet. I fråga om avgifterna vid de allmänna domstolarna är DV besvärinstans. Detta har varit naturligt med hänsyn framför allt till domstolarnas anknytning till DV.

I ett system som innebär dels en gemensam övergripande reglering i fråga om avgifter för kopior m.m. och dels att stämpelmärkena mönstras ut och att redovisnings- och uppbördsrutinerna läggs om är vare sig RSV:s eller DV:s ställning som besvärsmyndighet lämplig.

För att främja en enhetlig tillämpning förordar utredningen att överklaganden prövas av en enda myndighet. RRV har i sin egenskap av central tillsynsmyndighet över det statliga avgiftsområdet bl.a. till uppgift att se till att myndigheterna tillämpar de för statlig avgiftsbelagd verksamhet gällande principerna för kalkylering och avgiftssättning. Utredningen har i sitt tidigare betänkande (Ds Fi 1986:10) föreslagit att RRV skall vara besvärsmyndighet i fråga om avgifterna enligt det där föreslagna avgiftssystemet. Utredningen anser mot bakgrund härav att RRV i stället för RSV och DV bör vara den myndighet som skall pröva överklaganden av beslut om avgifter enligt det föreslagna systemet.

4.7 Övriga frågor

Exp.K. innehåller bestämmelser om expeditions form och tillhandahållande, vilka bl.a. avser expeditions tydlighet, fästmarginall och radavstånd. Med hänsyn till förvaltningslagens föreskrifter och rekommendationer och till att nämnda bestämmelser i övrigt synes föråldrade föreligger enligt utredningens uppfattning inte något behov av liknande bestämmelser i fortsättningen.

Beträffande de tidsfrister inom vilka kopior, registerutdrag m.m. skall tillhandahållas beställaren, finner utredningen de bestämmelser om skyndsamhet som finns i den nya förvaltningslagen (1986:223) tillfyllest. I den mån bestämmelserna om tidsfrister enligt Exp.K. berör andra typer av handlingar föreslås dessa överflyttade till förordningen (1980:900) om statliga myndigheters serviceskyldighet, protokollskungörelsen (1971:1066) för de allmänna domstolarna, inskrivningsregisterkungörelsen (1974:1061), fartygsregisterförordningen (1975:927), förordningen (1979:575) om protokollföring m.m. vid de allmänna förvaltningsdomstolarna och kungörelsen (1964:680) med närmare föreskrifter om särskild förrättningsman för upptagande av protest.

Såvitt rör avgiftsregleringen för registerutdrag m.m. föreslår utredningen att avgift helt slopas för följande handlingar, som enligt vad utredningen erfarit inte längre förekommer eller i vart fall i praktiken inte längre lämnas ut: "Register bestående av personavier", "Register bestående av J-avier", "Stomme till fastighetslängd", "Register bestående av fastighetsavier" och "Intyg om innehållet i utländsk lag". "Protokoll eller bevis som utfärdas av kronofogdemyndigheten på begäran" är numera inte något annat än kopior av utredningsrapporter och utmättningsbevis. Även hos utrikesdepartementet (UD) förekommer handlingar som endast utgörs av kopior, i detta fall av lagtext avseende svensk rätt. Dessa avgiftsbeläggs som "Intyg utfärdade i utrikesdepartementet". Vad som faller under de två sist nämnda ärendebeskrivningarna bör därför enligt utredningens mening från avgiftssynpunkt behandlas som kopior.

Slutligen innehåller avd. II avgiftsbestämmelser för en typ av ärenden som får anses stå vidimationer så nära att de i likhet med dessa inte bör avgiftsbeläggas särskilt. Detta gäller för "Intyg som utfärdas av polismyndighet och inte är särskilt nämnt i det föregående". Det handlar i realiteten om att bevittna enskilda personers namnteckningar. Intyg som

utfärdas av UD och avser intyg om att viss person är behörig att underteckna vissa handlingar bör enligt utredningens mening inte heller avgiftsbeläggas.

Ytterligare ett skäl att undanta handlingar från avgift enligt den nya ordningen kan vara att det för den aktuella myndigheten finns flera avgiftsförordningar, vilket kan medföra gränsdragningsproblem vid avgiftsuttag. Som exempel på myndigheter där detta kan förekomma kan nämnas riksarkivet och landsarkiven. För att underlätta gränsdragningen bör riksarkivet och landsarkiven i särskild ordning bemyndigas att fastställa avgifterna även för "Bevis som innefattar meddelande eller utdrag ur kyrkobok som förvaras i landsarkiv" och "Annat bevis som utfärdas av landsarkiv".

Bankinspektionen och försäkringsinspektionen är helt avgiftsfinansierade. De avgifter som tas ut hos dessa myndigheter bör därför inte omfattas av den föreslagna ordningen. De aktuella utdragen är "Utdrag ur bankregistret, sparbanksregistret eller föreningsregistret för jordbrukskasserörelsen" och "Utdrag ur försäkringsregistret". Avgifter för sådana utdrag bör regleras inom det avgiftssystem som gäller för dessa verksamheter.

Det är inte möjligt att utan en ingående undersökning hos varje myndighet ange omfattningen av expeditionsavgifterna. Dessa redovisas nämligen kollektivt på budgetens inkomstsida utan att resp. myndighets andel av avgiftsinkomsterna särskilt anges. Redovisningen på inkomsttiteln expeditionsavgifter från RSV avser endast postverkets försäljning av stämpelmärken.

Utredningens förslag medför att systemet med stämpelmärken försvinner. Postens anslag för stämpelväsendet uppgår för budgetåret 1988/89 till drygt 2,5 milj. kr. Hanteringen med restitutioner på grund av obrukbara stämpelmärken, besvär m.m. kräver enligt vad utredningen erfarit från RSV för närvarande inemot en årsarbetskraft. För de enskilda myndigheterna bör slopandet av stämpelmärkena medföra rationaliseringsvinster.

Med hänsyn till de kostnader som nu är förenade med att ta in avgiften för enstaka kopior bör den nya ordningen leda till kostnadsbesparingar. Sammantaget torde utredningens förslag inte innebära lägre statsinkomster än tidigare. Det kan snarare antas att det medför vissa besparingseffekter även om systembytet kommer att innebära vissa kostnader av engångskaraktär på grund av inlösen av stämpelmärken.

Vad gäller de ekonomiska konsekvenserna av utredningens förslag beträffande registerutdrag m.m. kan även här ett genomförande av det föreslagna systemet antas medföra ökade inkomster.

6.1 Inledning

Huvudprincipen är att enstaka kopior av handlingar (inkomna, upprättade eller förvarade) hos statliga myndigheter skall lämnas ut gratis. Syftet med den tänkta reformen är att för- enkla hanteringen och att uppnå vissa besparingar. Kostnaden för att ta ut avgift för en enstaka kopia är enligt dagens system ca 10 gånger större än intäkten. Detta har medfört att kopior redan idag lämnas ut utan avgift. Ett annat syfte med reformen är att åstadkomma en anpassning till den serviceanda som statsmakterna aviserat i och i anslutning till den nya förvaltningslagen (1986:223).

Utredningens förslag avser i princip endast kopior på papper och utskrifter från datamedier på papper. Förordningen är således ej avsedd att gälla för kopior i form av mikrofiche etc. Avgift för kopia av ljudbandsupptagning har dock tagits med i förordningen.

Förordningen reglerar vidare registerutdrag m.m. av olika slag som lämnas ut efter särskild begäran.

6.2 Förslaget till förordning om avgifter vid statliga myndigheter för kopior, registerutdrag, m.m.

1 § Avgift skall tas ut enligt denna förordning för utlämnande efter särskild begäran hos statliga myndigheter av

- kopia och avskrift av handling,
- utskrift av information lagrad på datamedium,
- kopia eller utskrift av ljudbandsupptagning samt

d. registerutdrag m.m. som avses i 6 §.
Avgift skall även tas ut i fall som avses i 4 §.

Är det särskilt föreskrivet om avgift för kopia, avskrift eller utskrift som avses i första stycket gäller i stället de bestämmelserna.

Paragrafen anger förordningens tillämpningsområde. Bestämmelserna reglerar såväl myndighetsområdet som det materiella området.

I likhet med nuvarande ordning är myndighetsområdet begränsat till statliga myndigheter. Med statliga myndigheter avses här även domstolar. De allmänna domstolarna undantas för närvarande genom 1 § andra stycket Exp.K. eftersom särskilda bestämmelser om avgift för kopior etc. finns för denna grupp i förordningen (1987:452) om avgifter vid de allmänna domstolarna. Enligt utredningens mening bör dock även avgifterna för kopior m.m. vid allmänna domstolar regleras i den föreslagna förordningen.

I 1 § Exp.K. har man gjort uttryckliga undantag för affärsverken, riksdagen och dess verk samt allmänna advokatbyråer. Utredningen har av följande skäl föreslagit att undantagen inte skall överföras. Affärsverken undantogs enligt Exp.K. på grund av att dessa myndigheter redan var bemyndigade att själva fastställa vissa taxor. Med hänsyn till detta och till de små belopp det kunde bli fråga om ansågs övervägande skäl tala för att undanta affärsverken från skyldigheten att ta ut avgift enligt Exp.K. I stället borde dessa erhålla Kungl. Maj:ts bemyndigande att själva fastställa avgifter för kopior (prop. 1964:75 s. 314). I de fall denna ordning förekommer hos affärsverken kommer de att undantas från tillämpningsområdet på grund av andra stycket i den föreslagna paragrafen. Enligt vad utredningen erfarit torde hos de flesta affärsverken finnas bemyndigande även om det inte hos alla verk lett till att man utarbetat egna taxor för nu aktuella expeditioner.

Vad angår riksdagen och dess verk var den främsta anledningen enligt vad som framgår av förarbetena till Exp.K. (prop. 1964:75 s. 314) att det hos dessa myndigheter så gott som aldrig förekom beställningar av avskrifter. Bestämmelsen i Exp.K. tillkom under gamla regeringsformen. Riksdagen har dock i samband med nya regeringsformen bemyndigat regeringen att föreskriva om avgift för expedition som utfärdas av statlig myndighet (prop. 1974:171, SkU 61 och rskr. 361). Utredningen anser att, även om antalet beställningar här är få, det inte finns någon anledning till särbehandling av riksdagen och dess verk. Någon saklig grund för att föra över det uttryckliga undantaget för allmänna advokatbyråer har utredningen inte kunnat finna.

I fråga om det materiella tillämpningsområdet anger paragrafen typen av handlingar som förordningen reglerar genom bl.a. lokutionen "kopia, avskrift eller utskrift av handling". Begreppen har sin grund i TF och är dessutom allmänt vedertagna. Handlingsbegreppet i ADB-sammanhang är dock som tidigare påpekats (avsnitt 3) oklart. Enligt utredningens uppfattning är begreppen de enda som står till buds i avvaktan på resultatet av data- och offentlighetskommitténs arbete.

Som redan inledningsvis anförts är utredningens förslag tänkt att tillämpas i de fall då reproduktionen görs på papper. Ett undantag har dock gjorts från denna princip med hänsyn till framför allt domstolarna. Sedan den 1 juli 1987 har avgift för kopia av bandupptagning intagits i förordningen (1987:452) om avgifter vid de allmänna domstolarna och Exp.K. Bestämmelserna om denna avgift bör enligt utredningens mening föras över till den föreslagna förordningen. Det kan påpekas att enligt utredningens åsikt skall kopia som erhålles via telefax avgiftsbeläggas som kopia. Telefaxkopian är att betrakta som en vanlig kopia även om den överförs på visst sätt. Kostnaden för att överföra en kopia enligt denna teknik är inte heller högre än vad som motsvarar telefonkostnaden. Att sända en sida tar ungefär en halv minut.

Vad gäller andra typer av reproduktioner av handlingar såsom kopia i form av mikrofiche, disketter m.m. hänvisar utredningen till vad som anförts i avsnitt 4.

Förutsättningen för att förordningen skall tillämpas på registerutdrag är att det föreskrivs i de materiella författningarna att förordningens bestämmelser skall gälla. Tillämpningsområdet är således beroende av att sådan hänvisning sker. Det innebär också att det vid ny avgiftsbeläggning eller slopande av sådan för ett utdrag räcker med att föra in resp. slopa avgiftsbestämmelsen i den aktuella materiella författningen. (Se vidare specialmotiveringen till 6 §).

Förordningen skall också tillämpas för fall som avses i exempelvis 33 kap. 2 § rättegångsbalken där det föreskrivs att part i vissa fall är skyldig att inge styrkta avskrifter av en handling. Om part ej tillhandahåller dessa avskrifter skall rätten på partens bekostnad ombesörja sådana. Dessa bestämmelser leder till att reglerna om avgiftsfrihet i 2 § första stycket inte skall tillämpas. Utredningen föreslår sålunda att avgift skall tas ut för dessa handlingar oavsett antalet sidor och oavsett någon "särskild begäran" föreligger.

2 § Avgift för kopia och utskrift som avses i 1 § första stycket a och b skall tas ut först om en beställning omfattar minst 10 sidor.

Avgiften för en beställning av 10 sidor, med eller utan vidimination, är 30 kr. För varje sida därutöver är avgiften 2 kr.

Föreligger särskilda skäl får dock avgift tas ut även om beställningen understiger 10 sidor. I sådant fall tas avgift ut med 30 kr. för första sidan och 2 kr. för varje sida därutöver.

Bestämmelserna i denna paragraf anger i vilka fall avgift skall tas ut för kopia och utskrift som avses i 1 § första stycket a och b samt avgiftens storlek.

Utredningens ståndpunkt är att upp till 10 kopiesidor skall lämnas ut utan avgift. Avgift skall tas ut fr.o.m. 10:e sidan. Avgiften skall vidare i de fall den tas ut i princip vara kostnadstäckande, dvs. täcka kostnaden för framställning av kopian, uppbörd och redovisning av avgiften m.m.

För att avgiftsfriheten för enstaka kopior inte skall kunna missbrukas t.ex. genom att en större beställning delas upp på flera understigande 10 sidor, måste det finnas en möjlighet för myndigheten att ta ut avgift även för enstaka kopior om det föreligger särskilda skäl.

Det är svårt att i författningstext helt klart ange förutsättningarna för bestämmelsens tillämpning. Fråga uppstår t.ex. om vad som menas med "en beställning". Enligt utredningens mening kan man inte komma närmare än att säga att uttrycket bör tolkas efter normalt språkbruk. Är det någon som ständigt återkommer med beställningar och myndigheten anser det uppenbart att beställningarna hade kunnat göras i ett sammanhang bör myndigheten kunna ta ut avgift. Bestämmelsen bör också tillämpas om flera från exempelvis samma företag på ett mera systematiskt sätt beställer ett antal kopior var.

Utredningen anser att myndigheten i sådana fall skall konstatera att vederbörande egentligen överskridit 10-sidorsgränsen och kan därmed beräkna avgiften enligt huvudregeln, dvs. 30 kr. + 2 kr. per ytterligare sida. Det nu sagda väcker i sin tur frågan om vilken dokumentering som skall krävas som underlag för att ta ut avgift enligt undantagsbestämmelsen. Utredningen anser att kopior som lämnas ut utan avgift inte skall vara föremål för något registrerings- eller diarieförfarande. Avsaknaden av ett registreringsförfarande leder i sig till att det endast är i uppenbara fall som undantagsbestämmelsen kommer i tillämpning. Det är ju endast i sådana fall då man inom myndigheten "kommer ihåg" beställaren där förfarandet skulle bli aktuellt. Vad utredningen kan tänka

sig är att man, när en sådan situation synes vara för handen, gör någon form av tjänsteanteckning över utlämnade kopior.

Som tidigare påpekats (avsnitt 4) har utredningen inte föreslagit någon övre gräns i antal sidor för vilka avgift skall utgå.

3 § Avgiften för avskrift, med eller utan vidimation, eller utskrift av ljudbandsupptagning är 30 kr. per sida.

För kopia av ljudband är avgiften 50 kr. per band.

Sedan den 1 juli 1987 finns motsvarande bestämmelser i Exp.K. och förordningen (1987:452) om avgifter vid de allmänna domstolarna. Avgifterna, för närvarande 20 kr. resp. 30 kr., som är genomsnittligt beräknade bör dock enligt utredningens mening sättas något högre än de nu gällande. Anledningen till detta är att de också skall täcka portokostnaderna i förekommande fall.

Finns redan en utskrift skall myndigheten givetvis expediera en kopia av denna och ta ut avgift som för kopia.

Myndigheten kan inte kräva att beställaren tillhandahåller bandet. Detta och praktiska skäl leder enligt utredningens mening till att myndigheten normalt själv bör tillhandahålla bandet. Avgiften är bestämd med hänsyn till detta. I enlighet med vad som sägs nedan under 5 § bestämmer myndigheten vidare såväl typ av band som bandets längd.

4 § Skall enligt särskild föreskrift statlig myndighet på sökandens eller parts bekostnad framställa bestyrkta avskrifter eller kopior av handlingar som ingetts skall avgift tas ut per sida med 30 kr. för avskrift och 5 kr. för kopia.

Som framgår av specialmotiveringen till 1 § finns föreskrifter som anger att part eller sökande är skyldig att inge bestyrkta avskrifter av en handling. Detta föreskrivs i exem-

pelvis 33 kap. 2 § rättegångsbalken och 5 § KK (1971:784) med tillämpningsföreskrifter för inskrivningsväsendet enligt jordabalken. Utredningen föreslår att avgift skall tas ut för dessa handlingar oavsett antalet sidor om part eller sökande inte ger in dem och myndigheten enligt bestämmelserna i de angivna lagrummen ombesörjer avskrift av handlingen. Det kan i sammanhanget påpekas att med avskrifter i de nämnda lagrummen torde numera avses även kopior.

5 § I fråga om beställning av kopia, avskrift eller av utskrift av ljudbandsupptagning bestäms avgiften efter det antal sidor som fordras för att utföra beställningen med den utrustning som myndigheten normalt använder för sådant ändamål.

Med sida i fråga om utskrift av information lagrad på data-medium avses en blankettsida, dvs. avståndet mellan två perforeringar i en datautskrift, oberoende av formatet.

Bestämmelserna i denna paragraf har tillkommit för att få ett entydigt sidbegrepp.

I fråga om kopior och avskrifter är det i Exp.K. oklart om det är originalets sidantal som är utgångspunkten för avgiftsättningen eller om det är antal kopiesidor etc. Frågeställningen var troligen ointressant när beskrivningarna en gång formulerades. Utgångspunkten torde ha varit att kopiesidan motsvarar originalsidan. I dag är det inte lika enkelt såvida man inte kan hävda att detta ligger redan i kopia- resp. avskriftsbegreppet. Teknikens utveckling har lett till att man t.ex. kan få in två A 4-sidor på en A 3-kopia eller förminska till en A 4-sida.

Enligt utredningens mening finns det därför anledning att bestämma begreppet sida beträffande kopior och avskrifter, särskilt som sidantalet utgör grunden för avgiftssättningen och i vissa fall kan utgöra gräns mellan avgiftsuttag och utlämnande utan avgift.

Uttredningen har valt att relatera sidbegreppet till kopiesidorna. Ett skäl är att få en samordning till stånd med datautskrifterna. Siddefinitionen av datautskrift måste av naturliga skäl vara relaterad till antalet utskriftssidor. Detta på grund av att "originalet" inte finns på papper och därför inte kan uttryckas i termer som sida. Samma sak torde gälla vid utskrift av ljudbandsupptagning. Ett annat skäl för att relatera sidbegreppet till kopiesida är att betalningen avser kopiorna (jfr 2 kap. 13 § TF).

Myndigheten skall bestämma vilken utrustning som skall användas. Systemet skall reglera den "vanliga kopian". Finner en myndighet t.ex. att det är mest ändamålsenligt att lämna ut kopior på A 3-sidor får den göra det. Avgiften skall även då räknas efter de framställda kopiesidorna. En parallell här till föreligger i siddefinitionen för ADB-utskrifter (oberoende av formatet). Valet att ta kopiesidan som utgångspunkt leder till att betalning som regel måste ske i efterskott. Man kan inte i förväg veta hur många kopiesidor det blir fråga om.

6 § För registerutdrag m.m. för vilket avgift enligt särskild förekrift skall tas ut efter viss avgiftsklass i denna förordning gäller följande belopp:

Avgiftsklass	Belopp
I	kr.
II	kr.
III	kr.
etc.	

Paragrafen anger för det första i vilka fall avgift skall tas ut för registerutdrag. Som förutsättning för paragrafens tillämplighet anges att det är föreskrivet i de materiella författningarna att förordningens bestämmelser gäller. Tillämpningsområdet är således beroende av att sådan hänvisning sker. I de materiella författningarna, för vilka modellförslag finns utförda i avsnitt 4, hänvisas till förordningen. Beträffande frågan hur genomförandet skall ske i praktiken hänvisas likaledes till avsnitt 4 ovan.

För det andra anges i paragrafen de belopp som olika avgiftsklasser motsvarar. Enligt utredningens förslag kommer bestämmelserna i de materiella författningarna endast att innehålla regler om att avgift skall tas ut enligt en viss avgiftsklass. Utredningen lämnar som framgått av avsnitt 4 inte några förslag om avgiftsklasserna vare sig i fråga om antal eller belopp.

7 § Staten är fri från avgift. Misstänkta eller deras försvarare och målsägande är fria från avgift för ett exemplar av avskrift eller kopia av protokoll eller anteckning vid förundersökning eller annan utredning av polis- eller åklagarmyndighet i anledning av brott.

Som 1 § första stycket är utformat kommer avgiftsbestämmelserna att gälla oavsett vem som beställer kopior m.m.

Utredningens principiella ståndpunkt är liksom i tidigare betänkanden (Ds B 1980:7 s. 161 f. och Ds Fi 1986:10 s. 59) att även offentlighetsrättsliga organ bör betala. Emellertid finns det enligt utredningens uppfattning, som redovisats i avsnitt 4, praktiska skäl för att inte ta ut avgift av staten. I detta avsnitt framgår också skälen för att misstänkta och deras försvarare i vissa fall skall vara fria från avgift.

8 § Avgiften fastställs av myndigheten och skall betalas av beställaren. Har två eller flera gemensamt gjort en beställning är betalningsansvaret solidariskt.

Som utredningen närmare utvecklat i avsnitt 4 föreligger inte något behov av särskilda regler för hur handlingarna skall utlämnas eller betalningen erläggas. Inte heller anser utredningen med hänsyn till de låga belopp det är fråga om att det vid bristande betalning krävs särskilda föreskrifter. Samma regler bör gälla som beträffande statens fordringar i allmänhet.

9 § Avgiften tillfaller myndigheten.

Utredningen har i avsnitt 4 redovisat skälen för att avgiften skall tillfalla myndigheten i stället för som hittills staten.

10 § Anser någon att den avgift som påförts honom är oriktig, får han inom 30 dagar efter den dag då avgiften betalades påkalla särskilt skriftligt beslut hos myndigheten om avgiften.

11 § Beslut om avgift får överklagas hos riksrevisionsverket och skall ha kommit in till den myndighet som fastställt avgiften inom tre veckor från den dag då den som klagat har fått del av det beslut som avses i 10 §.

Det är framför allt i samband med avgiftsuttag enligt 2 § tredje stycket som ett behov av en möjlighet att överklaga föreligger. Med en överklagandeordning uppstår en del tekniska problem. Utgångspunkten för ett överklagande är att ett beslut har fattats. För att inte utlämnande myndighet i varje enskilt fall skall behöva fatta särskilt beslut om avgiften föreslår utredningen liksom är fallet beträffande vissa indirekta skatter att sådant fattas endast när det begärs. Den som anser att den avgift som påförts honom är oriktig i något avseende får viss begränsad tid på sig från det att avgiften betalas att påkalla ett beslut. Detta beslut skall sedan kunna överklagas efter samma mönster som gäller i övrigt för överklaganden av beslut av förvaltningsmyndigheterna. En fördel med detta system är bl.a. att man får ett till den vanliga överklagandeordningen anpassat beslutsunderlag.

Beträffande skälen till att RRV föreslås bli den instans som skall pröva överklaganden enligt förordningen hänvisas till avsnitt 4.

12 § Riksrevisionsverkets beslut får inte överklagas.

Paragrafens innehåll står i överensstämmelse med vad som för närvarande gäller.

Bilaga 1Beräkning av kopiekostnader

Utredningen har med hjälp av statskontoret i mars 1987 gjort kostnadsberäkningar för tre typer av kopiatorer.

Såsom förutsättningar för beräkningarna har följande gällt. Kostnaden för granskning m.m. av förlagan ingår till en viss mindre del. Ränta och avskrivning på kopiatorerna har inräknats liksom viss lokalhyra samt andel i centraladministration.

Följande fall av kopiering har antagits. En kopia av en förlaga och fem kopior av en förlaga samt en kopia av tio förlagor och fem kopior av tio förlagor:

Alt. 1 Mindre kopiator

Alternativet avser en mindre bordskopiator utan sorteringsmöjlighet i prisläget 8 000 kr. Årsvolymen kopior på maskinen antas vara 32 000.

<u>Antal kopior</u>	<u>Antal förlagor</u>	<u>Kostnad per kopia</u>
1	1	3 kr. 92 öre
5	1	1 kr. 31 öre
1	10	1 kr. 49 öre
5	10	82 öre

Alt. 2 Medelstor kopiator

Alternativet avser en något större och snabbare (vilket inte betyder så mycket vid enstaka kopior) kopiator än i alternativ 1 och med 15 facks sorterare, snabbförlagematning m.m. Prisläge ca 50 000 kr. Årsvolymen kopior på maskinen antas vara 300 000.

<u>Antal kopior</u>	<u>Antal förlagor</u>	<u>Kostnad per kopia</u>
1	1	3 kr. 51 öre
5	1	96 öre
1	10	1 kr. 15 öre
5	10	44 öre

Alt. 3 Stor kopiator

Alternativet avser en stor helautomatisk kopiator med kontinuerlig sortering och automatisk häftning, möjlighet till dubbelsidig kopiering m.m. Prisläget på kopiatorn antas vara 275 000 kr. och den totala årsvolymen drygt 1 miljon kopior. Det har även antagits att kopieringen, när det är fråga om mer än en förlaga görs dubbelsidig.

<u>Antal kopior</u>	<u>Antal förlagor</u>	<u>Kostnad per kopia</u>
1	1	4 kr. -
5	1	1 kr. 02 öre
1	10	1 kr. 64 öre
5	10	50 öre

Förteckning över registerutdrag m.m.ÄrendebeskrivningFörfattning

Utdrag ur föreningsregister
eller
samfällighetsföreningsregister,
om utdraget ej utgör expedition
i registreringsärende som
handläggs samtidigt

KK (1952:495) om förande av
register för ekonomiska
föreningar m.m.
KK (1973:1166) om förande
av samfällighetsförenings-
register.

Mantalsskrivningsbevis, för
varje år och person beviset
avser.....
Avgift utgår icke om beviset
fordras för ansökan om särskild
social förmån eller utfärdas på
begäran av kommun.

Folkbokföringskungörelse
(1967:495).

Mantalslängd, avskrift,
eftertryck eller utdrag av, som
utfärdas på begäran av kommun
för vilken längden är
upprättad, varje uppslag
som utfärdas på begäran av
annan, varje uppslag
dock lägst

Folkbokföringskungörelse
(1967:495).

Stomme till allmän röstlängd,
avskrift, eftertryck eller
utdrag av,
varje uppslag
dock lägst

Avgift utgår icke för första
exemplaret av längd, som enligt
en av riksskatteverket godkänd
plan utfärdas på begäran av
politiskt parti med
representation i riksdagen.
Detta gäller även om i längden
intagits uppgifter utöver vad
allmän röstlängd skall
innehålla.

Särskild röstlängd, avskrift,
eftertryck eller utdrag av
varje sida
dock lägst

Avgift utgår icke för första
exemplaret av längd, som enligt
en av riksskatteverket godkänd
plan utfärdas på begäran av
politiskt parti med
representation i riksdagen.

Förordning (0000:00) om
avgift för stomme till
allmän röstlängd samt
särskild röstlängd enligt
vallagen (1972:620).

Anmärkning: Enligt vad utredningen erfarit är det sällsynt
förekommande med beställningar av såväl stomme till allmän
röstlängd som särskild röstlängd. Att dessa handlingar tagits
med beror på att utredningen inte helt kunnat utesluta att de
efterfrågas.

Vallagen saknar tillämpningsförfattning. Avgiftsbestämmelser-
na bör därför tas in i en särskild förordning.

Bevis om organisationsnummer
.....

Förordning (0000:00) om
avgift för bevis om
organisationsnummer enligt
lagen (1974:174) om
identitetsbeteckning för
juridiska personer m.fl.

Anmärkning: Lagen om identitetsbeteckning för juridiska
personer m.fl. saknar tillämpningsförfattning. Avgiftsbestäm-
melsen bör därför utformas som en särskild förordning.

Utdrag ur handelsregister, om
utdraget ej utgör expedition i
registreringsärendet som hand-
läggs samtidigt

Handelsregisterförordning
(1974:188).

Sjötjänstutdrag, dock inte
utdrag som skall bifogas an-
sökans om antagning till grund-
läggande högskoleutbildning
till behörighet som avses i
förordningen (1982:892) om
behörigheter för sjöpersonal.
Avgiftsbefrielse gäller även
för utdrag som inges av sjö-
fartsverket i ett pensions-
ärende

Förordning (1984:831) om
mönstring av sjömän.

Taxeringsbevis eller debite-
ringsbevis, för varje år och
person beviset avser
Avgift utgår icke om beviset
fordras för ansökan om särskild
social förmån eller utfärdas på
begäran av kommun.

Taxeringsförordning
(1957:513)
Fastighetstaxerings-
förordning (1979:1193).

Skattelängd och fastighets-
längd, avskrift, eftertryck
eller utdrag av,

varje uppslag

dock lägst

För första exemplaret av längd,
som utfärdats på begäran av
kommun för vilken längden är
upprättad, är avgiften hälften
av vad nu sagts. Kopia av hel
fastighetslängd, varje uppslag
.....

Bevis om särskild förhandsut-
räkning av skatt eller annat
dokument med motsvarande upp-
gifter om skatt, när det utfär-
das på begäran.

Intyg att skatt erlagts eller
att viss person icke häftar för
skatteskuld

Bevis som innefattar uppgifter
om in- och utförda varor, med-
delat av lokal tullmyndighet
.....

Intyg och certifikat utfärdade
i utrikesdepartementet
.....

Taxeringsförrordning
(1957:513)
Fastighetstaxerings-
förrordning
(1979:1193).

Uppbördsförrordning
(1967:626).

Uppbördsförrordning
(1967:626).

Tullförrordning
(1987:1114).

KK (1973:950) om utredning
angående frihet från äkten-
skapshinder enligt lagen i
främmande stat
KK (1969:123) om äkten-
skapscertifikat.

Allmänna kriminalregistret,
utdrag ur

Kriminalregister-
kungörelse (1973:58).

Polisregister som avses i lagen
(1965:94) om polisregister
m.m., utdrag ur

Polisregisterkungörelse
(1969:38).

Näringsförbudsregister,
utdrag ur

Förordning (1986:441) om
underrättelser ang.
näringsförbud m.m.

Register enligt lagen
(1985:354) om förbud mot
yrkesmässig rådgivning i vissa
fall, m.m.,
utdrag ur

Förordning (1985:357) om
registrering av och
underrättelse om domar om
förbud mot yrkesmässig
rådgivning i vissa fall.

Nationalitetsbevis eller till-
fällig nationalitetshandling
(original eller dubblett) en-
ligt förordningen (1987:906) om
fritidsbåtsregister
Avgift utgår inte för ny natio-
nalitetshandling som utfärdas
med anledning av att införelse i
fritidsbåtsregistret ändrats.

Förordning (1987:906) om
fritidsbåtsregistret.

Anmärkning: Av de upptagna registerutdragen m.m. finns åtmin-
stone ett för vilket det enligt utredningens uppfattning är
befogat att införa fler avgiftsklasser. Den handling som
åsyftas är "Bevis om särskild förhandsuträkning av skatt".
Denna uträkning kan kräva högst varierande arbetsinsatser.

Bilaga 3Förteckning över författningar i vilka hänvisning sker till
Exp.K.

- Stämpelförordning (1964:619)
- Avskrivningskungörelse (1965:921)
- Riksarkivets cirkulär (1968:473) om tillämpningen av allmänna arkivstadgan den 10 november 1961 (nr 590)
- Rättshjälpslag (1972:429)
- Förordning (1974:589) med instruktion för arbetsdomstolen¹
- Förordning (1975:421) om vissa avgifter till statens kärnkraftinspektion
- Förordning (1975:517) med instruktion för bostadsdomstolen
- Förordning (1976:247) om vissa avgifter till statens strålskyddsinstitut
- Förordning (1979:567) med instruktion för högsta domstolen¹
- Förordning (1979:568) med instruktion för regeringsrätten¹
- Förordning (1979:569) med hovrättsinstruktion¹
- Förordning (1979:571) med kammarrättsinstruktion¹
- Förordning (1979:572) med tingsrättsinstruktion¹
- Förordning (1979:573) med länsrättsinstruktion¹
- Förordning (1980:900) om statliga myndigheters service-skyldighet
- Förordning (1980:1030) med hyresnämndsinstruktion
- Förordning (1984:406) om stämpelskatt vid inskrivningsmyndigheter
- Förordning (1987:452) om avgifter vid de allmänna domstolarna¹

I samtliga dessa författningar med undantag av stämpelförordningen, förordningen om stämpelskatt vid inskrivningsmyndigheter, riksarkivets cirkulär om tillämpningen av allmänna

¹ Hänvisning till Stämpel F finns också i dessa författningar.

arkivstadgan den 10 november 1961 och förordningen om vissa avgifter till statens strålskyddsinstitut skall hänvisning ske till den föreslagna förordningen i stället för till Exp.K. Stämpel F föreslås upphävd. Vad gäller de tre andra nämnda författningarna skall hänvisning till Exp.K. slopas då de föreskrifter som avses med hänvisningarna inte har ersatts enligt den nya förordningen.

Statens offentliga utredningar 1988

Kronologisk förteckning

1. Översyn av utlänningslagsstiftningen. A.
2. Kortare väntan. A.
3. Arbetsolycka - "olycka" eller arbetsmiljöbrott? A
4. Kunskapsöverföring genom företagsutveckling. UD.
5. Samerätt och sameting. Ju.
6. Provning och kontroll i internationell samverkan. I.
7. Frihet från ansvar. Ju.
8. En ny skyddslag. Fö.
9. Sverigeinformation och kulturutbyte. UD.
10. Rätt adress. Fi.
11. Öppenhet och minne. U.
12. Civil personal i försvaret. Fö.
13. Handel med optioner och terminer. Fi.
14. Översyn av bostadsrättslagen. Bo.
15. Medborgarkommissionens rapport om svensk vapenexport. SB.
16. SÄPO-Säkerhetspolisens inriktning och organisation. Ju.
17. Reklamskatten. Fi.
18. Rapport av den parlamentariska kommissionen med anledning av mordet på Olof Palme. Ju.
19. U-lands- och biståndsinformation. UD.
20. En förändrad ansvarsfördelning och styrning på skolområdet. U.
21. Ny taxeringslag - Reformerad skatteprocess. Del 1. Fi.
22. Ny taxeringslag - Reformerad skatteprocess. Del 2. Fi.
23. SIIESTA - Ett internationellt institut för värdering av miljöriktig teknik. UD.
24. Lotteri i radio och TV. U.
25. Förnyelse och utveckling. C.
26. Frikommunförsöket. C.
27. Lönegarantin och förmånsrättsordningen - om lönegarantins betydelse för det ökade antalet företagskonkurser. A.
28. Videovåld II - förslag till åtgärder. U.
29. Förnyelse av kreditmarknaden. Fi.
30. Arbetsdomstolen. A.
31. Översyn av upphovsrättslagsstiftningen. Delbetänkande 4. Ju.
32. Läge för vindkraft. Bo.
33. Släpp kopiorna fria. Fi.

Statens offentliga utredningar 1988

Systematisk förteckning

Statsrådsberedningen

Medborgarkommissionens rapport om svensk vapen-export. [15]

Justitiedepartementet

Samerätt och sameting. [5]

Frihet från ansvar. [7]

SÄPO-Säkerhetspolisens inriktning och organisation. [16]

Rapport av den parlamentariska kommissionen med anledning av mordet på Olof Palme. [18]

Översyn av upphovsrättslagstiftningen. Delbetänkande 4. [31]

Utrikesdepartementet

Kunskapsöverföring genom företagsutveckling. [4]

Sverigeinformation och kultursamarbete. [9]

U-lands- och biståndsinformation. [19]

SIESTA - Ett internationellt institut för värdering av miljöriktig teknik. [23]

Försvarsdepartementet

En ny skyddslag. [8]

Civil personal i försvaret. [12]

Finansdepartementet

Rätt adress. [10]

Handel med optioner och terminer. [13]

Reklamskatten. [17]

Ny taxeringslag - Reformerad skatteprocess. Del 1. [21]

Ny taxeringslag - Reformerad skatteprocess. Del 2. [22]

Förnyelse av kreditmarknaden. [29]

Släpp kopiorna fria. [33]

Utbildningsdepartementet

Öppenhet och minne. [11]

En förändrad ansvarsfördelning och styrning på skolom-rådet. [20]

Lotteri i radio och TV. [24]

Videovåld II - förslag till åtgärder. [28]

Arbetsmarknadsdepartementet

Översyn av utlänningslagstiftningen. [1]

Kortare väntan. [2]

Arbetsolycka - "olycka" eller arbetsmiljöbrott?[3]

Lönegarantin och förmånsrättsordningen - om löne-garantins betydelse för det ökade antalet företagskon-kurser. [27]

Arbetsdomstolen. [30]

Bostadsdepartementet

Översyn av bostadsrättslagen m.m. [14]

Läge för vindkraft. [32]

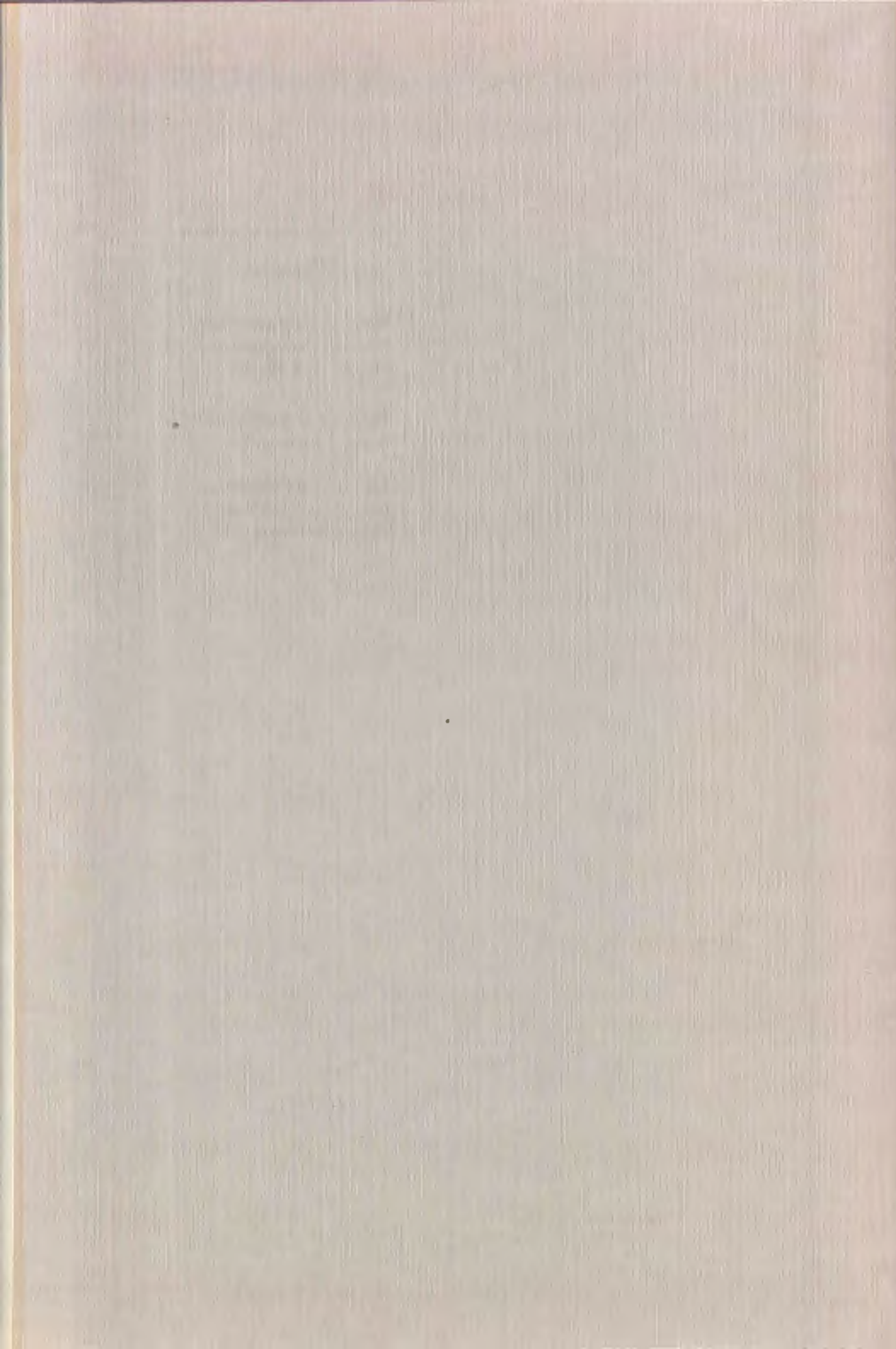
Industridepartementet

Provning och kontroll i internationell samverkan. [6]

Civildepartementet

Förnyelse och utveckling. [25]

Frikommunförsöket. [26]

ALLMÄNNA FÖRLAGET

ISBN 91-38-10178-5
ISSN 0375-250X